

DE
DISCIPLINA
ECCLESIASTICA

Brevis & modesta dissertatio,

A D
Ecclesiam Scoticam.

A V T O R E
Gallo quodam Theologo,
Verbi Divini Ministro.

ABREDONIAE,
Excudebat Eduardus Rabanus,
Impensis Davidis Melvill, 1622.

Cum Privilegio.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

Antissimæ DEI Ec-
clesiæ quæ est in SCO-
TIA, nec-non singulis
ejus Filiis, Sanctorum
communione[m] profi-
tentibus, Regni cæle-
stis completum op-
tantibus, Gratia vobis, & pax, & mise-
ricordia à DEO PATRE nostro, & DOMI-
NO IESV CHRISTO. Benedictus DEVS
& PATER DOMINI nostri IESV CHRI-
STI, qui benedicit nobis in omni bene-
dictione spiritali in locis cælestibus, &
vocavit nos ad communionem Evangelii
gloriæ Filii sui beatissimi, ex quo totum
corpus per cõmissuras & connexus com-
pactum crescit augmento DEI, ut in dis-
pensatione complementi temporum, Fi-
lios suos in unum congreget, ex omni
A 3 lingua

lingua & tribu & gente. O beatam Ecclesiam BRITANNICAM, ex duabus conflata gentibus, quæ in unum nomen, in unum numen nexu fidei coaluisti! Ambulat in medio tui CHRISTVS, inter lychnuchos tuos aureos, oculis instar fulguris igneus, facie, velut Sol, flammeus; ore rhomphæam ancipitem, manu stellas prætendens; pedes ejus similes chalcolibano, velut in fornace ardentes. Iridem imposuit capiti tuo: Disposuit pyropo specularia tua, & portas tuas carbunculis, totum ambitum tuum lapidibus pretiosissimis, & sapphiris fundavit te: toti parietes solidati massis aureis: tecta fulgent eboris nive, argenti luce, electri claritate, auri flamma. In te conspiciuntur monilia variæ gazæ, sine pretio pretiosa; micat smaragdus, scintillat adamas, rutilant topazius, beryllus, thalassius, sardius & jaspis, chrysoprasus; candicant miris fulgoribus variata cœlamina. Quinimo cum sorores tuæ quotquot extant in orbe Christiano, arētissimis dolorum constrictæ vinculis, miserè distorqueantur, tu cœlo soloque liberiore frueris. Tu Gedeonis vellus, quæ procellarum impetum non experiris; at verò terrarum reliquæ partes

partes reciprocis flabris aperiuntur, & nimbis vehementibus rumpuntur, nivibus & glacie inhorrescunt, & præcipiti grandine desuper verberantur, turbine, flatibus, typhonisq; conflictu obruuntur, & abruptis proluuntur imbribus, & telis fulminum & missilium cœlestium jaculis ignescunt. Benedixit te DEVS benedictionibus cœlorum supernè, benedictionibus abyssi subiacentis, benedictionibus uberum: hæc adsunt capiti Iosephi, & veniunt ad verticem Nazaræi inter fratres suos: benedicta terra tua à rebus preciosis cœli, à rore, à proventibus Solis & rerum quas Luna protrudit, & montium antiquitatis & collium æternorum; in Basan & in Galaad greges tui. Ad-hæc, Oceano te circumdedit, & sonoros pelagi fluctus, velut in præsidium, circumquaq; disposuit. Quàm dilecta tabernacula tua! si modo filii tui ut in veritate, sic in dilectione ac timore ambulent.

Hæc ad te potissimum, ANGLIA, pertinet oratio. O mercatrix sita ad aditus maris, populosissima apud insulas multas: in intima parte marium sunt termini tui; abiegna è Sçenire ædificarunt tibi omnia tabulata, cedrinos è Libano fecerunt ma-

los tuos, roboreos: è Baschane remos, transtra ex ebore tritissimo ex insulis Citæorum; xylinum cum Phrygiano opere ex Ægypto carbasus tua, vela hyacinthina & purpurea aplustria ex insulis Elisæ operiunt te: habitatores Sidonis & Arvadi remiges tui; seniores Gebulis, curatores labis tuæ; galeam & umbones suos suspenderunt in te Persæ, Ludæi, Putæi, Arvadæi, & Gammadæi: dat tibi byssum & sandastium Syria, calamum odoratum Iavan, opobalsamum Phœnicia, argentum Tarssis, vina Helbon, equos Torgama. Noli autem efferri animo, ne quàm salvè agis, tam malè tecum agatur.

Iam verò, SCOTI fratres, cum gentes duas unus Rex in unum gregem felici consortio copulârit, qua soluta compage stare nequit incolumitas vestra, flectimus genua coram DEO pacis, summis votis exoptulantes, ut det vobis æmula pietate in amoris parilitatem congermanescere, quò Regni utriusq; inter se mutui nexus arctis affinitatibus implicentur. Obtestamur igitur ut communionem habeatis invicem, utque communio vestra sit cum PATRE & ejus Filio IESU CHRISTO. Absit enim ut in hominum gratiam à ve-

ro DEI cultu vel tantillum recedatis. Posuit ille testimonium in vobis & legem in Israël; in his permanere, his in æternum incumbite; ac si vel de cœlo Angelus aliud vobis obtrudat Evangelium, anathema esto. At verò si propter *αἰτία* quædam merasque Circumstantias per aliquem steterit quominus tota BRITANNIA vestra, rituum externorum sublato discrimine, in unam eandemque formam ac normam, ad maiorem firmioremque concordiam, coalescat; viderit ille ne violatæ charitatis reus audiat. Nam si corpus meum comburendum trado, charitatem autem non habeo, nihil sum. Quapropter, hæc omnia non ex zeli petulantia, sed ex fidei scientia æstimare nos oportet. Speravi, vos æqui bonique consulturos, quod ego gente Gallus, religione Orthodoxus, officio Pastor, & zelo, Disciplinæ vestræ cultor assiduus, vobis aperiam quid de toto illo negotio sentiant ipsi exteri apud trans-marinas Ecclesias ejusdem vobiscum fidei Disciplinæque consortes. Vivit SPIRITVS Sanctus, DEVS noster Omnipotens, *καρδιογνώστης*, cui adsto & servio in Evangelio Filii ipsius: Veritatem in

CHRISTO dico, non mentior. Medullitus ingemisco, dolore discruciantur lumbi mei, ac in perpetua spiritus amaritudine verfor, cum videam hisce dissidiis turbulentari Ecclesiam, Evangelii progressum inhiberi, ac ut nubes adflitu ignem, ut saxa attrita inter se dant, ita ex illis magnas irarum erumpere flammās. Ah! ne indicetur in Gath, ne nuncietur in Afkelon, ne Phelistaorum filiabus præbeatur argumentum lætitiæ. Apagelis igitur omne fermentum, quod à sacris exulare debet. Non probantur mihi, non probantur qui hac de re adversus vos disceptantes, vultuosam & caperatam frontem truci supercilio asseverant, acerrimæque bilis noxio furore perfusi, tanquam ad altiorē vindictam, in infausta odia & infandas contumelias proflatis naribus erumpunt. Væ furori eorum, quia nimius est; sepulchrum patens eorum guttur, venenum aspidum sub eorum labiis; versantur in felle amarissimo. In arcanum ipsorum ne ingreditur anima mea, in cœtū eorum ne adunitor gloria mea. Ut nos charitas CHRISTI coarctat, ita nos invicem constringat germanum illud & sanctissimum dilectionis vinculum. Hoc apud vos testari

stari hac meâ oratiunculâ nunc avet animus meus. Quòd si quædam à me liberius fortasse dicuntur, meminere nec mel sacrificiis convenire, at ut oblationem ita & orationem sale condiendam esse. Et verò, malo ego prodelle vobis, quam placere.

Gravia sunt quæ à quibusdam accepimus. Nuntiant illi, funditus everti SCOTICAM Ecclesiam, Religionis fulcra convelli, Sacro-Sancta DEI penetralia violari; quòd scilicet Achaz Altare DOMINI removeat à Templo, lacum deponat à bobus æneis, eumque imponat pavimento lapideo, zophoros & bases truncârit, amoveritque à singulis suum labrum; ipsam autem aram ad ejus similitudinem extrui jubeat quæ est apud Damascenos, ut super eam solam effundantur libamina, adoleantur holocausta; hoc est, sacra omnia denuò ad Romanenses ritus effingi, ut parum absit quin alter Ieroboam populû avocet ab Hierosolymis ad Dan & Bethel, à Deo ad vitulos. Ad vocem illam inhorruit capillus meus, contremuerunt ossa mea; externatus animi ac stupore defixus, vicem vestram ejulabam. Zelo zelatus sum ob Dei Tsebaoth everfas

fas aras, calcata fœdera, vexatos Prophe-
tas, & antiquatam antiquam Religio-
nem.

Horrenda essent ista fratres, siquidem
ita se haberēt. At verò si tanti criminis in-
vidiam frustra sustinet JACOBVS Prin-
ceps vester, quantum sit illorum crimen,
pensiculate, qui Orthodoxum Principem
& veræ fidei strenuum defensorem DE I
Filium, unctum à DOMINO, violatæ Re-
ligionis reum postulant. Michaël Arch-
angelus cùm disceptaret de corpore Mo-
sis adversus ipsum Diabolum, non est au-
sus impingere illi notam maledictionis:
quàm igitur horrendum illud est, Sacro-
Sanctam Regiam Majestatem talibus
convitiis proscindere? num poterit lepræ
notam effugere Maria, quæ adversus Mo-
sem, ob uxorem Æthiopicam, tam acriter
insurrexerit? Non igitur quòd opinio
aliqua cogitationes nostras penitus infe-
dit, ideo tantos questus constrepere de-
cet; omnia ad trutinam fidei & charitatis
revocanda sunt, conjugatione quadam
zeli & scientiæ; ne, dum pietatis speci-
men gloriosum nobis arrogamus, perspi-
caces haberi volentes, oculos albugine
obductos habere deprehendamus.

Quòd.

Quódnam igitur est hujusce rei caput? quódnam querelæ argumentum? Sacramenta vitiari? minime. Verbum adulterari? nequaquam. ANGLICANAM Ecclesiam verè Orthodoxam agnoscit quisquis fidei veritatem agnoscit. Ibi enim sua & Legi autoritas, & Evangelio veritas, & Baptismo puritas, & Eucharistiæ integritas, & Orationi sinceritas asseritur & vendicatur. Ibi Candelabrum & Arca secretorum capax, auro prorsus obducta, ibi omnia salutis mysteria: Vtriusque Testamenti Tabulæ fœderales; Thuribulum aureum ad precum suffitus; urna aurea in qua Manna, Poculum Benedictionis; Aaronis virga quæ germinavit, Ecclesiastica Iurisdictio. Ibi Cherubim gloriæ obumbrantes Propitiatorium. Hic verum DEI Sacrarium, prorsus illibatum, hic vera DEI Domus, Cœlorum porta. Quàm mirabilis hæc Ecclesia! quæ tot martyrum cineribus & sanguine coagmentata, firmissimo veritatis fundamento nititur.

Sed quæritur quisnam probandus sit in baptizando locus, in Communicantibus gestus, in sacris agendis dies, in præficiendis Pastoribus ordo, & si qua sunt
ejus.

ejusmodi. Hæc sanè Religionis viscera minimè attingunt, ac proinde de his morosè litigare, non est hominis Christiani. Verùm, quæ de his statuit **ANGLICANA** Ecclesia, minimè probatis, quòd, ut quidam videtur, sapiant fermentum Pontificium; quasi vero illa cùm idolorum jugum excuteret, togam tamen Babylonicam ex incendio, cui devota erat, eripuerit, ritibusque nefandis pepercerit, qui simul abolendi fuerant.

Maledictus homo coram **IEHOVAH** qui surget ut instauret civitatem illam Ierichunta: ruinam minitatur magna illa Babylon, nos ei fulcra & sustentacula quæremus? quid nobis jam cum illa? teterrimum illud venenum cujus haustu pestifero nos illa proluerat, & perniciem cæcam totis visceribus furentem, diris ambagibus pulmones pererrantem, **DEI** beneficio expuimus: quid nunc sævam illam mephitim, vipereum virus anhelantem, denuò hauriemus, salutis incuriosi? absit ut de lethali illo poculo quicquam libemus in posterum. Nos Teraphim illos quibus patres nostri litare solebant, huius jam pridem abdidimus; absit ut in lucem proferantur. Pacto jugali desponsata

fata CHRISTO Ecclesia nostra, mundo nuptiali ornata virgo, illibatam fidem, superstitionum colluvie attaminabit; Romanæ meretricis vestes induet, quæ tori genialis violato fœdere, Templum lupanari conspurcavit dedecore, nomen uxoris cum fide amisit, & perdita nuptæ dignitate, prostitutæ sibi notam adscivit? Oportet certè unumquemque nostri Superstitionis confinium sibi metuere, ne posteriora recalcantes vestigia, Sodomam versus retrospiciant us. Oportet Satanæ fraudulentas ambages in nostrū exitium concinnatas suspicari, quantūvis concolores fallacias his adtexat exordiis, ne de primis malorum elementis ad extrema veteratoriē progrediatur. Quæ ham est communio inter CHRISTVM & Belial, lucem & tenebras, Templum DEI & Idolorum delubra? Vt Cœlum à terris immensa intercapedo fastigii dispescit, ita et Religionem Orthodoxam à Pontificia Superstitione. Patiamur spurcas illas animas in feculinis et olentice-tis suis volutari, siliquas edere, nos autem germanæ fidei et intemeratæ veritatis pertinaces, depositum custodiamus: num decet à limpidis fontibus ad feculentas palu-

paludes relabi? Tollatur quicquid Idololatriam subolet; hujus radices propages et germina præcidamus, fibras evellamus. Ex Ægyptiis tenebris emerimus: præterit illa nox quæ in diebus horrendæ illius cæcitatis, omnem hanc lucem mundi sideralis in ima Tartara & in vetustum chaos mergere visa est; evanuit ater ille fumus qui ex Ditis spiraculis, abyssi puteo resultans, Solis lumen inhibuit, Lunam cruentavit, stellas evulsit, sydera extinxit, totum orbem tetra caligine obnubilavit: in altissimis tenebris illunes vigiliis splendidissimo coruscamine illustravit Sol ille justitiæ: in hujus luce ambulemus. Consulamus etiam posteris, ne per nos eorum pedibus objiciantur offendicula: Gedeon confecto Ephod, Idololatriæ argumentum Israëlitis imprudens præbuit; quotquot sædus cum DOMINO pepigerunt, zelo DEI pro pura putaque Religione fortiter dimicent.

Hæc est vestra sententia, Fratres, cui nos quoque merito subscribimus. Sed nec in hoc cardine versatur quæstio nostra. Fateamur enim explodendum esse quicquid est hujusmodi, retinendum tamen

men quicquid sanctum fuerit, quamvis illud Superstitio suis sordibus inquinârit; id enim nec comburere nec confringere licet, sed purgare tantum, ac defecatum suo loco restituere. Nempe distinguendum est id quod cum DEVM autorem habeat, à Superstitione tamen fœdaturum ac maculatum fuit, ab eo quod illa de suo addidit; ne res ipsas sacras tollamus, ob abusum. Alioquin cur Baptisma ratum gratumque habemus quod ab Ecclesia Romana nobis collatum est? cur illa ipsa Templâ sacris exercitiis destinamus quæ nuper εἰδωλῶνα fuerunt? Non veremur ne quid parietibus aut lacunaribus inhæserit superstitiosum. Nimirum Sacrosancta Templi DEI vasa contaminavit impurus ille Belsatſar, cum ea concubinis propinaret, quæ tamen postea non fuerunt abjicienda, sed pristinis locis ac usibus destinanda, & in Sacrario repouenda. Nihil adeo sanctum est ut illud non polluerit nefanda Superstitio; nec tantum ipsa Sacramenta aut quæcunq. pertinent ad Religionis substantiam, impiè conculcavit; sed quicquid est sacrorum rituum, audacter usurpavit, et ad nefarios usus tranſtulit; quæ tamen ideo abdicanda

da esse nemo dixerit. Licuerit Mosi tabulas legis ob vitulum aureum confringere, cum lolio triticum extirpare nobis certè non licet. Distinguere jubemur Atrium ab ipso Templo; illud quidem procul exterminandum fuit, et tradendum Gentibus; hoc verò retinendum. Igitur ANGLICANA Ecclesia, Solis equos, deorum pulvinaria, idolorum protrimenta è Sanctuario prorsus eliminavit: quinimo si quid fuit per se *à diâ Pægor*, quod tamen sine superstitionis periculo retineri non potuerit, illud etiam sustulit, exemplum pii Regis secuta, qui vel aneo serpenti non pepercit, sed ex eo fecit Nehustan. Quæ verò retinuit, nunquid Superstitionis admixtum habeant, paucis distuleramus.

Videtur illa in multis adhuc *ε'αυα-
νίζω*. Da igitur causas discessus nostri ab Ecclesia Romana: horrenda sunt ejus crimina quæ nos ad fugam compulerunt. Propter res medias certè non exivimus; alioquin illa jure nobis objiceret Schisma, meritò exprobraret quod nunc etiam obgannit, nos vipeream progeniem nuncupans, quæ matris viscera suffodit, ejusque lateribus effractis et exeso utero, in lucem proserpit,

proserpit, atque ita parricidio gignitur. Nos illam ipsam tetrīs criminibus impiatam ostendimus, meritoque nos ab ea discessisse. Quid ita? Quod Eucharistiam ad Clinicos deferre soleat? Quod idem Sacramentum genu-flexa suscipiat? Quod Baptismum etiam in privatis ædibus administret? Quod inter Ecclesiæ Ministros gradus quosdam constituat? etc. O utinam illa intra hos limites hæsisset! Amen, amen de rebus ejusmodi nunquam litigassemus. Hæ non fuerunt discessus nostri causæ. Alias igitur accipite; Quod Pani divinus cultus, Aquæ divina vis, Diebus superstitiosa observatio, Papæ summa potestas tributa sit: Quod in Eucharistiam Altare, in Templo Imagines, In Ecclesiam Caput alterum, in cælos Reginam invexerit: Quod in simulachris Idolomaniam, in Purgatorio fabulam, in Transsubstantiatione portentum, in Pontifice Antichristum deprehenderimus: Quod in loco Sanctissimo posuerit abominationem desolationis, ipsumque DEVM assimulet ære, colore, calamine, atque ita truncum dolamine effigiatum adorandum obtrudat: Quod verbi divini vocem in histrionicum spe-

Etamen commutârit impurata belluâ,
aliaque multa hujusmodi: tot scelerum
facies, tot sese vertit in ora. Ita patres no-
stri per multa secula non DEO sacrificia
obtulerunt, sed gestârunt Molochi Ta-
bernaculum, pro CHRISTO lustralia sua
piamenta substituentes. Hisce criminibus
nequaquam confinis est ANGLICA Ec-
clesia, sed ea omnino sustulit. Vt Dagon
ad Arcam DOMINI, ita et omnia Idolo-
rum portenta ad ANGLICANAE Re-
formationis vocem, pavimento illisa cor-
ruerunt. Pugnârunt multi pro retinendis
superstitiosis cultibus, sed ut Magorum
virgas absorpsit virga Moïsis, ita illius
mali reliquias, veritas e medio sustulit.
Postquam enim omnem scenam Super-
stitionis illuminavit Angelus ille qui ma-
ri dextrum pedem, terris sinistrum impe-
suit, non per DEOS Labanis, sed per timo-
rem Isaaci jurare solemus. Si qui verò ri-
tus adiaphori, pietati tamen excitandæ
idonei, à nobis retenti sunt, eos nen à Su-
perstitione accepimus, sed Superstitioni
eripuimus, quos illa sibi vendicârat. Et de
his professi sunt Reformationis principes
(Sanctos viros intelligo, Calvinum,
Zuinglium, Oecolampadium, Marty-
rem,

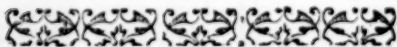
rem, etc.) se nolle contendere. Hujus autem generis esse quæ vos ANGLIAE objicitis, minimè dubium est.

Urgetis, in Reformatione fuisse omnino componendum Ecclesiarum nostrarum statum ad formam Initialis illius Ecclesiæ, qualis fuit Apostolorum temporibus. Debit sanè Tabernaculum Christianum construi juxta exemplar illud quod nobis in monte Scripturarum proponitur, ut ne fibula quidem neque pilus in aulæis extet, nisi ex DEI præscripto. Ignem exoticum et alienum non licet imponere altari. Id et fatetur et pro viribus præstitit ANGLICA Ecclesia, ut quàm proximè accederet ad similitudinem antiquioris illius Ecclesiæ. Qui enim in ANGLIA ædem DOMINI dirutam instaurârunt sanctissimi viri, Templum, Aram, & areas metiri voluerunt; excitârunt muros collapsos, portas & vectes, postes & repagula, Mensam instruxerunt, Candelabri lucernas accenderunt. Rerum etiam quæ minimæ videbantur, rationem habuerunt: restituerunt forcipes, trullas, lebetes, palas, crateras, fuscinulas, scutulas, acerras, scopulas, pelves & phialas; ad-hæc, asseres, vela, stylobatas &

earum uncas, epistylia & eorum fascias, paxillos, taperes, transtillas, cardines, ansulas, loramenta, quicquid denique pertinebat ad cultum DOMINI, ex Apostolorum constitutione, qui ambulârunt coram ejus facie: hæc omnia prolixè accumulæque plena cum sanctimonia disposuerunt; non humanis manibus, sed divinis artibus. In Reformatis igitur Ecclesiis non aliam videas quàm Apostolicæ illius et vetustioris Ecclesiæ ipsissimam faciem; quod si quis negârit, nebulam ob oculos offusam habere censendus est, qui tam similes vultus, tam congruentia lineamenta discriminare velit: ANGLICANAM autem in harum numero meritò haberi, nemo nescit, & nos eandem fidem in omnibus Orthodoxæ Religionis capitibus cum ea profitemur. Mirus utrobique consensus tribuum omnium Israël quæ diu noctuque DEVM una voce, uno cultu prosequuntur. Mirantur ipsi Balaami, quoties statum Ecclesiarum nostrarum sublati oculis intuentur. O Ecclesia Reformatæ quæ tot gentes sacrosanctæ Religionis unitate complecteris, quanta dicuntur de te! Quænam est illa quæ ascendit ex deserto, in quo per mille ducentos

centos sexaginta dies latuerat, è vertice
Amani, è lustris leonum, è montibus par-
dorum, suffumigata myrrhâ? Ecce pul-
chra es, oculi tui columbini præ crine tuo;
capiti aureo genialis cæsaries, pilus ut
gregis caprarum quæ detondent de mon-
te Gilhadis; dentes tui similes gregi æqua-
rum pecudum quum ascendunt ex lava-
cro; velut filum dibaphum labia tua,
favum stillantia; mel & lac subsunt lin-
guæ tuæ; velut fragmen malogranati
utrumq; temporum tuorum; simile turri
Davidis collum tuum, ædificatæ ad arma-
ria, de qua millena scuta pendent; propa-
gines tuæ sunt mali punicæ, tanquam
pomarii, cinnama fragrantés, balsama
rorantes, spirantes Arabiæ felicitis quæ-
cunque germina. Hæc est illa DEI Ec-
clesia quæ stellis duodecim pro diade-
mate redimita conspicitur, cui Sol pro
amictu, Luna pro scabello; hic ipse DEI
mons Horeb; hic lectus Solomonis quem
circumstant sexaginta potentes è potenti-
bus Israëlitis, omnes stringentes gladium;
ejus columnas fecit argenteas, stratum
aureum, stragula purpurea, interiora quasi
pavimentata amere à puellis Ierosolymi-
tanis. Pulchra est, quamvis suffuscula

quòd ingentes rerum adversarum æstus experta sit; pulchra, ut aurora, ut præliaris acies quæ ad pugnam dirigitur. O fons hortorum, putee aquarum viventium! Evigila Aquilo, & veni, Auster; perfla hortum hunc; perfluant aquæ aromata ipsius, promicantes rosas & arbores thuriferas.

DE DISCIPLINA

IN GENERE.

AVS DEO, de Religionis Substantia nulum est inter nos certamen. Quidnam igitur illud est de quo tam acriter dimicatur? Disciplina; Disciplina est cujus defensio à vobis suscipitur; qua voce intelligo leges de ritibus externis pertinentibus ad decorum, de regiminis Ecclesiastici normis particularibus, & aliis ejusmodi. Disciplinam certè oportet extare in Ecclesia, quam si quis inde perturbare

turbare velit, ille omnia pessundare nritur. Hæc est templi columna, pastoris virga, vitiatorum expultrix, virtutum magistra, Christianæ reipublicæ columen. O sanctissima Disciplina, quânam te ruente consistere posset Ecclesiæ decus? tu facis ut DEO cultus debitus, legibus obsequium tribuatur: tu curas ut malis moribus ejectis boni quique succedant, jubens quotquot tuo regimini subsunt, ut ad pietatis normas vitam suam componant, tribuant parentibus honorem, domesticis curam, conjugibus amorem; Pastores suos revereantur, Principibus obsequantur, dominos honorent, subditos privata quoque disciplina regant; tu labentes erigis, nutantes sustentas, afflictos solaris, improbos coërces, Scandala inhiibes, charitatem promoves. Denique, quid aliud est Disciplina quàm Politia quædam externa, quæ quidem eò spectat ut Verbum purè, Sacramenta integrè administrentur; ut Ecclesiæ Ministri legitime vocentur, pauperes curentur, mores emendentur, offendicula tollantur? Iam igitur si viam invenimus quâ hæc omnia fiant, veram habemus Disciplinam.

Cæterum, Disciplinae peculiaris præcepta

cepta non tradiderunt Apostoli. Nam fas rituum externorum & regiminis illius in genere quidem docet Scriptura, jubens ut omnia in Ecclesia fiant *ἐν πρῶτῳ*; sed in particularibus unaquæque Ecclesia jus habet condendi leges, instituendi ordinem & ritus qui videbuntur utiliores, pro Circumstantiis. Nec enim omnibus locis ac temporibus omnia conveniunt. Atque hæc quidem leges per se ac propriè non obligant conscientias; nec sunt perpetuæ omnium locorum ac temporum. Quò gravior est illorum error, virorum alioqui piorum, qui Disciplinæ leges ab Ecclesiis nostris pro tempore latas, pari reverentia suscipiunt, pari observantiâ colunt, pari tenacitate retinent ac ipsas Scripturas Canonicas. Fateor habere ipsos zelum DEI, sed non secundum scientiam. quid enim aliud est illud quàm humanas leges divinis oraculis adæquare? De minimo Disciplinæ apice mordicus retinendo non minùs animosè dimicant quàm si vel de ipso primo Decalogi mandato ageretur. Habeat sanè Disciplina suam laudem, vigeat ejus auctoritas; dummodò constituatur discrimen inter Leges Divinas, & Constitutiones Ecclesiasti-

siasticas; inter ea quæ fixa sunt & perpetua, ac illa quæ pro tempore mutari possunt aut etiam debent.

Putant multi eam Disciplinæ formam quæ alicubi aliquando constituta fuerit, esse prorsus immutabilem, quasi sint ipsa Legis Æternæ præcepta, Dei digito exarata, quibus addere aut detrahere, sit grande nefas & immane piaculum, ut malint omnia permisceri quàm ab ea vel paululū recedere. At verò Disciplinæ leges particulares violari pietas ipsa & charitas non rarò postulant; ut sæpe nihil sit iniquius quàm si quis ad Disciplinæ normas omnia revocari velit: occurrunt exempla quotidiana.

Rursus igitur meminerimus, Disciplinæ leges quasdam esse Vniversales, quæ semper ac ubique eodem modo se habeant; quasdam autem Particulares, quæ pro locis ac temporibus variare & soleant & debeant. Hoc licere, planum fiet ex sequentibus. Si quæ sunt Disciplinæ leges fixæ ac perpetuæ, hujus generis profectò censerì debent quæ in ipsa sanctorum Apostolorum ætate locum habuerunt. Quanquam multa proculdubio tunc in usu fuerunt quæ nunc prorsus igno-

ignorantur, qualia videri possunt ea de quibus Paulus ad Corinth. *Cetera cum venero disponam.* Sed nec ea omnia quæ vivis Apostolis observata fuisse constat, à nobis retenta sunt. Extraordinaria illa quæ huc non pertinent, quia temporalia & particularia fuerunt, hîc non attingo, qualia fuerunt, Decretum de abstinendo à suffocato & sanguine, *Act. 15.* Communio bonorum, *Act. 4.* Ritus in Interpretatione linguarum, *1. Cor. 14.* &c. Ea tantum urgeo quæ nunc etiam in Ecclesiis nostris observari fas & jura sinerent, observare tamen nec solemus, nec putamus id expedire. Multa sunt ejusmodi. Dicebat *Amen* ad benedictionem antiqua illa & Originalis Ecclesia, omnes elata voce conclamabant, *1. Cor. 14.* mos ille apud nos non servatur. Habebat illa scæminas Diaconissas, autoritate Ecclesiastica selectas, *1. Tim. 5.* jam obsolevit illa consuetudo. Solebat illa baptizandos Immergere, jam apud nos Immersio illa non est in usu. Illa quotidie Communicabat, *Act. 2. 46.* nos rarius. Agaparam quoque quæ ante Cœnam celebrari solebant, nullus est usus apud nostras Ecclesias. Quid multis opus est?

est? Ipsa Liturgia qua usi sunt veteres illi cum sacra facerent, prorsus ignoratur. Catechismi cujus meminit Apostolus *Heb. 6.* summa duntaxat capita commemorantur. Qualis fuerit illorum Psalmodia, nemo statuere potest; ut nec quæ fuerint formulæ Precandi, Gratiarum agendi, &c. Referunt quidam, Apostolos ipsos cum ad Synaxim sacram accederent, solam pro Consecratione Orationem Dominicam recitare solitos, nos alias etiam formulas usurpamus. Sed quàm multa ex Disciplinâ nostrâ observantur quæ venerandæ illi & vetustiori Ecclesiæ penitus ignota fuerunt? Vnde Susceptores sive Sponsores in Baptismo? Diu post Apostolorum tempora nati sunt. Idem dixeris de Benedictione Nuptiali solemniter adhibenda; & aliis ejusmodi. Ex his igitur constat, nō omnium temporum unam eandemque Disciplinam esse. Dabitur fortassis aliquando pertexere hujus Ecclesiasticæ Disciplinæ historiam integram, ab Apostolorum ætate ad hunc usque diem; ut videamus quæ hæc eius fuerit unoquoque tempore facies, quibus artibus sublata, quo pacto tandem restituta sit. Id nunc breviter attigisse, satis fuerit; in hac nempe Politia,
Gene.

Generalia quidem illa, Vocationem legitimam Pastorum, Conventuum sacrorum ordinationem, Sacramentorum decoram concelebrationem, morum correctionem, &c. perpetua esse & immutabilia, sed quæ Circumstantias spectant & modum, & media quibus ad fines illos perveniatur, ea verò pro locis ac temporibus differre necesse est. Ita Disciplina illa prout tot ætatis vices induit, varias quoque formas participat. Ita & regionaliter diversam esse oportet, quo fit ut cum apud cunctas Ecclesias Generalem formam possideat, non tamen apud singulas uniformem speciem obtinuerit.

Etenim, inter ipsas Ecclesias quæ videntur unam eandemque colere Disciplinam, quantum discrimen? ut Catechismorum & Liturgiarum varias formulas omittam, quàm inter se differunt illarum ritus, in funeribus, in contrahendis matrimoniis, imò in Sacramentorum Circumstantiis? Nos in ordinatione Pastorum, Impositionem manuum adhibemus; alii hunc ritum non admittunt, sed pro eo *χρηστία* observant. Alii aperto capite concionantur, qui mos niti videtur loco illo 1. Cor. 11. 4. nobis autem
nec

nec necessarium, quibusdam etiam indecorum videtur, & alienum ab autoritate pastoralis. Epistolæ modum excelsi, si voluerim singula in medium afferre. Vos ipsi, SCOTI Fratres, qui nobiscum GALLIS unam eandemque Disciplinam profitemini, quantum hîc differtis à nobis! quàm multa occurrunt in quibus variare nos oportet, propter circumstantiarum discrimen! Imò nec ipsa GENEVENSIS Disciplina GALLICANAE per omnia respondet; ut alia præteream, cum GALLICANA Ecclesia pane communi & fermentato utatur in Eucharistia, GENEVENSIS contra panem azymum ac inusitatum adhibet; quod discrimen, quia mos ille apud GENEVATES invaluit, tolli hætenus non potuit. Ab Ecclesiis hisce quantum differunt HELVETICAE, GERMANICAE, BELGICAE! Notæ sunt virorum cordatorum querelæ, qui in harum quibusdam meliorem desiderant Disciplinam, quæ certè apud eas in rebus multis exigua est. Sed quînam hîc prorsus compares esse possemus, cum nec unius & ejusdem Ecclesiæ leges sibi semper constare valeant? Disciplina nostra GALLICA, ab annis sexaginta, hoc est

est ab eo tempore quo primùm condita est, quantam passa est mutationem? In singulis Synodis aut novum quippiam adjicitur, aut aliquid vel tolli vel mutari contingit, ita postulante rerum ac temporum serie, ita jubente prudentia. Accipimus, moris fuisse quondam in Ecclesia GENEVENSI, ut singulis septimanis, die illo qui Congregationis dicitur, prælecto Scripturæ contextu, cuilibet daretur copia loquendi & interpretandi, ita ut multi viritim vicissimque simul ac semel idem argumentum coram tota Ecclesia persequerentur, & quæ dicenda habebant, in medium proferrent. Nuper & illud ipsum nos GALLI Pastores facititare solebamus, ut multi eodem loco ac tempore, alternis tamem vicibus (1. Cor. 14. 31.) prophetaremus. Sed mos ille ante aliquot annos, quòd ex eo multa consequerentur incommoda, meritò sublatu est. Mirum est quod dicam, dicam tamen quia verum. Cùm in multis Ecclesiis præter dies sacris concionibus tributos, aliis etiam diebus ad templa multi convenire soleant ad Preces publicas quæ certis horis habentur, non defuerunt qui Superstitionis periculum nescio quod causati,

causati, has etiam Precationes inhibendas esse putarent. Quæ sententia ut mihi non probatur, ita testatur quàm fixas & perpetuas sentiant esse Disciplinæ nostræ leges qui nihil unquam in ea immutandum esse contendunt.

Cæterum, quæ disparilitas hîc animadvertitur inter Orthodoxas Ecclesias, minimè pugnat cum earum unitate, quæ posita est in ejusdem fidei communione, non in rerum mediarum affinitate. Fides est quæ longè dissitas Ecclesias uno vinculo complectitur: in hoc fulcrum recumbit omnium templi partium librata medietas. In cæteris diversa capeffimus pro locorum ac temporum discrimine, sine crimine. Falluntur qui Ecclesiarum nostrarum unitatem hoc pacto solvi existimant, multijugam ac multiformem Religionem nobis affingentes. Graviter quoque peccant qui adversus fratres his de causis hirriunt, contumeliâsque demulstant. Nam quid de illis dicam qui, quòd eorum placitis non omnino congruit aliorum Disciplina, eos non minùs averfantur quàm pastores Hebræos Ægyptii? Videtur id illis esse ipsum *Sibboleth* pro *Sibboleth*, cujus gratiâ
C vel

vel ipsos fratres internecino liceat odio
prosequi; Dyscoli homines, quibus nihil
probat, quod ab ipsis non fuerit prodi-
tum. Vna nobis omnibus communis est
lingua, Chananæum idioma: ut quid alios
alii tanquam barbaros insectamur? San-
ctiorem Disciplinam sibi asserat G A L-
L I A, tribuat H E L V E T I A, vendicet
G E R M A N I A, una tamen nobis est Ec-
clesia, ubique gentium.

Reformationis antesignani quotquot
in illis regionibus extiterunt, eas politæ
leges sanxerunt, quæ visæ sunt convenire
temporibus illis, renascentis Evangelii
primordiis. Cum autem tam altas radi-
ces egisset Superstitio, ut vix extirpari
posset nisi sublati etiam rebus mediis, quæ
Superstitionem sapere viderentur, multa
etiam adiaphora sustulerunt. Hinc factum
ut præstantissimos illos viros multi pu-
tent Ecclesiæ reformandæ non tantum
ungues & capillos præcidisse, quod de
captiva fœmina præcipiebatur, vestem
detraxisse, sordium enormem eluviem
effricuisse; sed & ipsum sanguinem venis
exorpsisse, colorem oblitterasse, & execta
pelle, nudis & laceris visceribus, corpus
exosse ac clumbe nobis tradidisse. Absit
autem

autem ut id concedamus. Si quid verò ad vivum refecantes, modum excessisse videntur, id sanè postulavit temporum illorum injuria. Quanquam & multa prorsus abjecerunt, quæ piè ac non sine fructu retineri posse videbantur. Quid? non ne & ipsa mera vocabula quibus res sacræ indigentur, repudiârunt, &, quod amplius est, ipsas Scripturæ voces? cur Episcopi appellatio, quæ Pastoribus Ecclesiarum competit, ab illis rejecta est? abierat Episcopatus in tyrannicam superstitionem; illi verò non modò labem illam absterferunt, qua pollutum fuerat augustum illud & sacrosanctum munus, verùm etiam ipsum Episcopatum simul, atque adeo Episcopi nomen penitus abrogârunt. Id factum, aut quòd eum titulum Pontificii Præsules, à quibus discriminari vellent, sibi arrogassent, ut in GALLIA; aut quòd videretur Episcopalis auctoritas pugnare cum statu earum Rerumpublicarum, quibus, ejectis nuper Episcopis, vel ipsum Episcopi nomen erat instar portenti, ut in HELVETIA, GENEVAE, &c. aut quòd Episcopales opes & redditus Principes & Magistratus ærario suo adscribētes, Episcoporum

dejectione gauderent, ut in GERMANIA. Ne igitur sanctissimo Reformationis negotio remoram objicerent sanctissimi Theologi, rerum quarundam, quib⁹ carere posse videbatur Ecclesia, jacturā facere maluerunt: maluerūt vel de suo cedere, ipsam q; vestem, quā retinere poterant, Romanæ meretrici relinquere, quàm ejus consortio diutius contaminari.

Prudenter id quidem factum videtur. Fuerunt tamen quibus id minùs feliciter cessit. Cùm enim Disciplinam illam suam tanquam summè necessariamurgerent, multos, præsertim Episcopos, à Religione deterruerunt, qui alioquin in unam fidei tesseram ac normam nobiscum convenissent. Ita Reformationis repigrato fœtu, tardum parturientis Ecclesiæ puerperium in multis locis adhuc saltem aut speratur aut optatur. Multa sanè illorum votis obstiterunt; pugnârunt pro suis illis commentis improbi ac superstitiosi homines; ita ut cùm veteris illius Templi fuerit insona ædificatio, in eo tamen instaurando malleis ac securibus opus fuerit. Sed & in nostrorum quibusdam prudentiam multi meritò desiderârunt.

runt. Ardua res erat quam moliebantur, bona mens, strenuus animus; sed & præcox zelus, præceps iudicium, infelix exitus, quòd de rebus quibusdam externis, quales sũt illæ de quib⁹ jam apud vos agitur, nimis morose litigarent. O utinã per illud unum staret quòminus & GALLIA mea & GERMANIA, & quicquid superest regionum in orbe Christiano, nobiscum in unam fidem coalesceret! Sternamus viam ad universalem totius reipub. Christianæ Reformationem; quæ certè vix sperari poterit quandiu discordibus animis invicem contendentes, meras tricas, tanquam offendicula, fratribus nostris objiciemus. Videamus quoque ne cùm Superstitionem exuerimus, Superstitiosi tamen deprehendamus, qui Ecclesiam putemus constare non posse, nisi ejusmodi legib⁹, etiam minimi momenti, perpetuò mancipatam.

Profectò, Disciplinam nostram magna ex parte non certis regulis addictam esse, sed prudentiæ legibus inniti ostendunt ejus Decreta. Quanvis enim generalia quædam tradat quibus singula subjacere videntur, variare tamen in ple-
risque cogitur. Da mihi enim hujusce

Disciplinæ Articulos. Agit illa De Circumstantiis quibusdam observandis in Vocatione Pastorum ac Presbyterorum, in Baptismo, in Cæna. Differit De Matrimonio, & decore servando in Sponsalibus; de Sepultura; de Diaconia & Pauperibus; de Scholis; de Ieiunio; de Censuris Ecclesiasticis & Confessione Publica; de Psalmodia; de Synodis: De privatis hominibus, & quæ ad eos pertinent, ideoque de litibus forensibus, de luxu in vestitu, &c. Quorum omnium universalia quædam semper ac ubique observari possunt, particularia neutiquam. Exempli gratia, in Gradibus Consanguinitatis aut Affinitatis cum de matrimoniis agitur, in Dissolutione Coniugii, in vacatione ab operibus, diebus qui festi habentur, aliud observant GENEVENSES, aliud GALLI, qui legibus Politicis Disciplinam suam hac in parte subiiciunt. Et verò, in singulis ejusdem Capitibus, multa, quoniam pro tempore ac loco mutari possunt, Synedriorum arbitrio & prudentiæ permittuntur. Addam verba GALLICANÆ Disciplinæ, quibus eam obsignarunt ejusdem conditores, cum primum eam sanxissent, Lutetiae Parisiorum, anno salutis 1559.

Quas,

Quas, inquit, de Disciplina leges Superioribus Articulis complexi sumus, non ita fixas esse volumus, ut, si Ecclesie Utilitas id postularit, mutari non possint. non tamen id privato cuiquam homini licuerit, nisi consultâ & probante Synodo. Subjiciam & ipsius GALLICANAE Confessionis Artic.
32. & 33.*

Ex his colligitur, quid in ritibus externis, qui ad decorum & ordinem pertinent, constituendis observandum sit.
I. Quoad Quantitatem; Ne illorum multitudine oneretur Ecclesia. Rituum enim humanorum splendor & multitudo obruunt cærimonias divinas. Hinc differunt Iudaica & Christiana Ecclesia: illa quidem variegatis vestibus involuta, victimarum sanguine purpurata, incensorum fumo inumbrata, rem sacram peragebat; hæc verò simplicissimo cultu DEVM veneratur. Rituum principio magna fuit parcitas, tandem in theatricum ferme apparatus abierunt, ut omissis rei divinæ mysteriis, nihil aliud inculcasset Superstitio præter pomparum agmina longâ serie disposita, mysteriorum bruta silentia, ministrorum muta officia,

C 4

popu-

* *Articulos hosce, qui in autographo deerrant, petat Lector ex ipsâ Confess.*

populorum cæca obsequia, cymbalistarum & choraularum canora modulamina. Vt tamen ritibus externis omnino careat Ecclesia, fieri non potest; hoc enim solis Angelis, meris Spiritibus, competit. Modus tamen servandus est, quia cærimoniarum irrita copia, noxia nimietas. II. Quoad Qualitatem; Vt Ritus omnes Doctrinæ congruant ac subserviant, imò ex ea jugi fluore manent, velut è limpidissimo fonte; eam subsequantur, ut Solem radius, radicem ramus, scaturiginem rivulus, centrum linea, cor arteriæ. Non licet super hoc fundamento fœnum, stipulam, ac materiarum heterogænearum struem superædificare, velut in maceria lapides temerario interjectu ponuntur, non interjecto intrinsicè pondere, neque collinito pro fronte situ, neque quadrantibus ad regulam lineis, sine mēsuræ parilitate ac perpendiculi solertia. Quid hoc aliud est quàm Religionem instar Centauri portentosam effingere, aut ejus sanè faciem vitilagine insig-nire, ac omnimodis maculis convariare?

Hinc constat, retineri posse ritus antiquos quicunque ad fidei & charitatis officia promovenda pertinent. Quod aperte pro-

tè professus est BEZA noster in oratione quam habuit in comitiis GALLIAE, coram Rege CAROLO IX. Si qua sunt, inquit ille, quæ ad utilitatem Ecclesiæ pertineant; adhibitis in consilium priscis Canonibus et Patribus, retineantur et observentur, prout videbuntur convenire temporibus, locis, ac personis. Facessant sanè, qui semper patrislare volentes, obsoletas consuetudines nobis obtrudunt. Hos odit anima mea, qui ab illa patrum secta devios continuo sectantur, purulentam nescio quam Antiquitatem boantes: Antiquitatem, cui nares hiulcæ, pedes caduci, hebetes oculi; Antiquitatem, cui socordia veternum peperit. Rituum puritate nihil antiquius habeo. Sed neque probantur qui vetera omnia temerè repudiant, & Chamum illum procacitate sua non modò imitantur, patrum errata deridentes, verùm etiam superant. Imò Scythis illis fratribus simillimi videntur, qui litis dirimendæ causæ, paternum cadaver effossum sagittis petierunt, ut qui certiore manu id percuteret, pro legitimo unus haberetur. Hi enim, quasi de Patrum sanguine legibus nostris ac Disciplinæ litare vellent, pulvereos & jam cinerosos

membratim compilant, bacchatim discerpunt, eis posthuma vulnera infligunt; eorum fides laniatur, zelus carpitur, pectus foditur, viscera intima protrahuntur. Nos hîc tutissimam viam teneamus, neque nova sitienter arripientes, neque vetusta quâlibet inculcantes. Alii canis cæsariatam antiquitatem perpetuò velliant, alii verò insolentiam suspicantes, nova semper respuunt, imò multa illis nova, quia vetusta. Sed, quid unoquoque tempore ac loco expediat, quid ex antiquis ritibus retinendum, quid tollendum, viderint prudentes ac pii Ecclesiarum Rectores.

Hæc probè observârunt sapientissimi ANGLIÆ Reformatores, quos nominatim vocavit DEVS, implevitque spiritu suo, ut Scientiâ & Arte pollerent, ad opus Sacrarîi peragendum. Hæc curârunt optimi Principes. Principum est hanc tueri provinciam: Principes sunt qui Templum DOMINI ædificant, cultum instaurant; qui Arcam reducunt, excelsa evertunt, cum Levitis confident. Principis orthodoxi persona merè laïca non est. Quapropter & IACOBVS ille vester, cum in Sacerdotum partes non irrumpat, ut
Ho-

Hozias ille qui adolere voluit incensum, ideoque lepra percussus est, novit tamen sibi solioque suo commissam esse Religionis tuendæ ac propagandæ curam.

I.

AN COMMUNICANTES DECEAT
INGENICVLATIO.

ACTENVS in genere, de Disciplina & ritibus Ecclesiasticis. Nunc in specie de singulis quibusdam; ac primo quidem videamus, quid de illa, quæ multis tantopere displicet, Ingeniculatione in suscipienda Eucharistia, sentiendum sit.

Qui gestus in sacris agendis observandi sint, speciatim quidem non tradit sacra pagina, sed in medio relinquit, tanquam prorsus liberum. Hinc multiplex & varius orantium gestus. In precando sedet

sedet Moses, stat Iosué; oculos demittit Publicanus, attollit ipse CHRISTVS: manus alius expandit aut discapedinat, alius aut contrahit aut complodit; corpus alius infimat, alius sublimat. At verò nihil refert; nec enim in corporis situ, sed in animi motu positus est DEI cultus.

Vt tamen omnia hîc quàm decentissimè fiant, & jubet Scriptura, & ipsorum sacrorum dignitas postulat. Ac proinde ii potissimum gestus adhibendi sunt, qui maximè videntur ad decorum & debitam animi reverentiam testificandam pertinere. Hinc jubet Paulus, virum aperto capite orare, fœminam cooperto ac velato. Id & in Sacramentorum celebratione, quæ pars est Christianæ Religionis, observandum esse nemo non dixerit. Cùm enim in utroque Sacramento duplices Ritus animadvertamus, ex quibus alii quidem sunt Substantiales, & ubique locorum eodem semper modo peragendi; alii verò Accidentarii, qui nec ad Sacramentorum essentiam, neque ad eorum integritatem pertinent; in his tamen habenda est ratio decori, ut res sacras non modò ritè, verùm etiam decenter ac
reve-

reverenter tractemus. Hinc ad Mensam DOMINI accedentes jubemus dispositis ordinationibus decoros processus inire.

Cum autem Superstitio ritus plurimos in Eucharistiam invexisset, 1. Partim alienos, ut Signorum Elevationem, quæ ad Sacrificia, non ad Sacramenta pertinet, 2. Partim ridiculos, ut quod Pontificium sacrificulum videas in histrionem personatum, lymphatico ritu & magico susurramine, nunc obnixum silentium prementem, aut tertiata verba semianimi voce substrepentem, nunc contentissima voce clamores absonos intollentem ac reboantem, evantium instar, aut barrientium elephantorum; nunc angulatim fringultientem, nunc tripudiantem aut saltatoriè procurentem, tanquam hallucinantem mimum, 3. Partim impios, ut horrendum illud ἀπολατρείας portentum; hæc omnia sustulit Anglicana Ecclesia.

Ne verò magis videretur superstitiosos ritus abdicasse, quàm legitimos instaurasse, veram CHRISTI Adorationem, quæ ad Panem translata fuerat, restituendam putavit: & Adorationem
tani

ram Internam, quàm Externam, quæ in Genu-flexione potissimum consistit, ad CHRISTVM referri iussit. At ne quis hæc nequius interpretaretur, CHRISTVM docet venerandum non in signi figura, sed in mysterii veritate; ut quem non in elementis, sed in Cœlis contemplari oporteat: ac proinde SVRSVM CORDA eveli jubet. Quibus præcautis, Eucharistiam suscepturis non malè convenire Ingeniculationem existimat. Nec desunt rationes.

I. Etenim ex sacris quibuslibet actionibus, siue privatis, siue publicis, nulla est cui gestus ille non cōpetat. Hoc gestu declaratur nostri coram DEO exinanitio: hoc gestu veram humilitatem testamur apud eum à cujus facie deponuntur cœli, diluuntur montes, intremiscunt abyssi profundissimæ; cui acclamant intima terræ, plaudunt flumina; cui flectitur omne genu & cœlestium & terrestrium & inferorum. Hinc 1. Genibus flexis precamur; ita Solomo in suggestu. (1. Reg. 8.) CHRISTVS in horto (Luc. 22.) Stephanus inter lapidum nimbos (Act. 7.) Paulus quoque sæpius (Act. 20. Eph. 3.) &c. 2. Genibus flexis grãtias

tias agimus, ut qui D E I beneficia non minore reverentia suscipere debemus quàm petere. 3. Genibus flexis peccata confitemur, hanc enim confessionem non nisi supplices edere possumus. 4. Genibus flexis adorare jubetur, ex Disciplina nostræ prescripto, quisquis Impositione manuum ad Pastorale munus ordinatur. 5. Genibus flexis procumbit quisquis provectæ ætatis, sacris Christianæ religionis nondum initiatus, Baptismum apud nos suscipit. Quid'ni & Eucharistiam suscepturus idem faciat? cur gestus hic cæteris quibuscumque Christianæ religionis partibus & actionibus convenire, cum hac una pugnare censebitur? Præsertim cum in legitima Eucharistiæ perceptione concurrant ista singula, supplex Oratio, sollemnis Gratiarum actio, humillima peccatorum confessio. Quid enim illud est, Cœnam D O M I N I celebrare? profectò, non tantum signa percipere, verum & uno eodemque actu, D E O preces allegare, vota nuncupare, gratias agere. imo quid aliud est *εὐχαριστία* quàm gratiarum actio? hinc reatum præsertim deprecamur. Iam igitur si Communicantem non decet in genua procum-

procumbere, at certè decet Orantem; etiam in cœnaculo aut conclavi orantem; (Sic Daniel, *Dan.* 6. Petrus, *Act.* 9.) Quanto id magis fieri debet, cùm, tota spectante Ecclesia, in medium prodimus, solemnibus supplicamentis *DEVM* apprecaturi? Annon enim precibus tunc vel maximè opus est, intonante auribus nostris tremenda illa voce, Si quis de hoc pane indignè manducat, reus sit corporis *DOMINI*, iudiciùmque sibi accersit.

II. Cùm semper & ubique adorandus est *DEVS*, tum verò præsertim cùm peculiari quodam modo præsentiam suam testatur. Ita servus Abrahæ, cùm Rebeccam Isaac desponderi acciperet, genuflexit, *Gen.* 24. Ita Hebræi, cùm se à *DEO* visitari audirent, inclinata cervice adoraverunt, *Exod.* 4. Ita idem populus, cùm audiret de transitu Angeli percussoris, & de institutione Paschatis, incurvatus adoravit, *Exod.* 12. Ita Gedeon, audito Madianitæ somnio, inclinatus egit *DEO* gratias, *Jud.* 7. Ita Moyses, cùm *DEVS* ei se patefaceret, *Exod.* 34. Ita Elias præsentiam *DEI* præsentiens, faciem obvelavit, *1. Reg.* 19. De hac Adoratione Apostolus, *1. Cor.* 14. Si cò

eò ingreditur idiota, statim ab omnibus convincitur & redarguitur, patefiunt arcana cordis ipsius; & ita cadens in faciem, adorabit DEVM, & plenè declarabit DEVM esse inter vos. At in legitima Sacramentorum perceptione adest nobis DEVS per verbum, per Spiritum Sanctum, adest promissio, vox divina. Hinc *Ambrosius de iis qui initiantur*; *Crede illic* (h. e. in Baptismo) *Divinitatis esse essentiam*. Idem de sacra Eucharistia dicendum nemo negarit. Cùm igitur de DEO nobis tunc cogitandum sit, qui sese nobis offert in mysterio, annon & tunc meritò adoratur? annon & tunc intensissimo zelo ac summa humilitate adorandus est is ad cuius vocem & conspectum, nedum corpus cernuare, verùm etiam calceamenta solvere oporteat?

III. Morem hunc diu ante natam ἀπολατρείαν observatum fuisse, non obscurè indicant verba Cyrilli Hierosolymitani, qui Cateches. Mystagog. 5. hortatur Communicaturos, ut accedant ad calicem DOMINI, *proni adorationis in modum & venerationis*. Videtur quibusdam id antiquitus non fuisse in usu, quòd per totam Pentecosten, h. e. per

D

totos

totos illos 30. dies qui Pascha subsequuntur, veteres genua non flecterent. Sed ab illorum dierum peculiari ritu ad totius anni synaxes non valet argumentatio. Nam & hinc inferri quoque posset, veteres per totum annum genibus flexis non fuisse Precatos: Quod quidem falsissimum est.

I V. Sed neque nos ipsi, Fratres, ad suscipiendam Eucharistiam unquam accedimus sine honoris præfatione quadam & supplici gestu. Quis enim nisi & aperto capite, & deosculata manu, & decente corporis motu, oblata Signa percipiat? Imo multi ex nostris, Mensæ adstantes, genu ipsum cernui quodammodo inclinare non verentur, indignum fati si maiore observantia res humanas ac prophanas tractent, quàm divina & sacra mysteria. Nec probaretur qui apud Fratres A N G L O S Cœnam concelebantes, sibi standum aut sedendum putaret, cæteris ingeniculatis.

V. Hoc unum subjiciam argumentum. Fatemur omnes, C H R I S T V M in Cœna esse Adorandum, nec id ullus hætenus negare potuit. Hinc Augustinus, in Psal. 98. ait, *Neminem carnem*
C H R I .

CHRISTI manducare, nisi prius Adoraverit. Rectè; nos enim CHRISTI carnem fide manducamus, atqui non est vera fides quam non consequitur Invocatio & Adoratio. Debemus corpus CHRISTI cum Magis adorare, (ait Chrysost. Homil. 24. in 1. Cor. 10.) Carnem Illam (inquit Ambros. lib. 3. de Spiritu Sancto, c. 12.) quam hodie in mysteriis Adoramus. Quæro igitur, cur hîc abhorreamus ab Ingeniculatione, quæ nihil aliud est quàm Interioris illius cultus decora testificatio? Internam Adorationem fatemur esse necessariam; Externam quo jure repudiamus? Animo CHRISTVM hîc Adoramus, quidni etiam corpore? Corda necessario inclinari docemus, genua malè flecti quænam suadet ratio? Vter gestus Adoranti melius convenit, Sessio an Genuflexio? Quasi verò Adorantem desiderare magis deceat quàm in imos poplites suppliciter appronari?

Sed id multis Superstitiosum videtur, non alia de causa quàm quia insolitum. Ita cum in plerisque Orthodoxis Ecclesijs pia consuetudine receptum sit, ut qui Templum inchoata jam concione demum ingreditur, quamvis cæteris seden-

tibus ante omnia genuflectat, submissa voce apud se orans, quò se ad concionem audiendam accingat; si quis tamen id in GALLICA Ecclesia factitaret, Superstitiosus audiret. Ita multi quicquid illis extraneum est, Superstitionis inculant. Sed videamus quæ huc obijciuntur.

OBIECT. I. Verendum ne pro CHRISTO ipse Panis adorandus obtrudatur, atque ita DEVS cum creaturis partiaro majestatis honore tractetur, contra fas sanctæ religionis. RESP. 1. Id sanè pressiore cautela observandum est; Non tamen ideo DEVS honore suo ac debito cultu privandus. Alioquin & Internam Adorationem tollere oportebit, quam & ipsam; ac majori quidem periculo, imperiti homines ad Panem fortasse transferunt. Quid igitur? de CHRISTO in Eucharistiæ susceptione adorandò nihil dicemus? 2. Ex sacris quibuscumque ritibus nihil erit hoc pacto non abdicandum: undique periculum erit ne quam superstitionis speciem præferamus. Cavendum erit ne ad Orientem conversi adoremus, quia id nunc Pontificiis, quod testatur templorū structura, olim Ethnicis solemne fuit; nec
ad

ad Occidentem, ne videamur *יִשְׂרָאֵלִי*, quo etiam argumento utuntur Romanenses. Cavendum erit ne Cœlos precaturi suspiciamus, ne pro *DEO* cœlicas potestates adorare putemur. Cavendum erit ne ullibi genua flectamus, ne res oculis subjectas venerari videamur. 3. Non tam attendendum est quid imperitis videamur agere, quàm quid revera præstare debeamus. 4. At verò nullum profecto, nullum hic est periculum. Ecquis nostrorum nescit hanc adorationem ad *CHRISTVM*, non ad Signa referri? Non est, *DEO* Gratiarum, quod hinc Religioni metuamus. Quantum intersit inter nostrum, qui *DEO* uni tribuitur, cultum, & Pontificiam, quæ ad panem dirigitur, idolomaniam, nemo apud nos ignorat. Tam apertum discrimen norunt quotquot Religionem nostram vel à limine salutârunt, plebei, rustici, ipsi etiam elementarii pueri. Imò tunc quum ad Sacram Mensam accedunt, monentur ne in Signis defixi hæreant aut desideant quæ ab homine porriguntur, sed ad Cœlos usque assurgant, in quibus considet

CHRISTVS, ita ut Superstitionis confinium frustra hinc metuatur. 5. Ita quondam Israëlitarum cum ad Arcam procumberent, sciebant se non Arcam, non lignum, non aurum, non Cherubim adorare, sed unum DEVM, incurvati ante scabellum pedum ejus. 6. Nempe Adorationis Objectum, quod unum est, nec nisi mente percipitur, hoc est ipsum DEVM, facile distinguimus à Circumstantiis & rebus circumjacentibus, quæ sensibus oggeruntur. 7. Genuflexioni Superstitionem affingere, maxime Superstitiosum est. Ea enim non in poplitibus insidet, sed in mente, quam si puram possideo, genua certe mea superstitiosa dici non possunt. 8. Videamus potius ne in contemptum abeat sanctissimum hoc Eucharistiæ Sacramentum. Inter Superstitionem & *ἀθεϊσμόν* medium tenet sacro-sancta Religio, neutrius particeps, utrique pariter inimica: cumque hominum alii scrupulosissimo cultu, alii insolentissimo Spiritu DEVM negligant, pars in superstitionem timidi, pars in contemptum tumidi, horum non minus est execranda impietas, quam illorum deslenda æcitas. At huc, proh dolor!

pro:

propendent plurimi ex nostris, in stupendam oscitantiam lupinati, vi & ingratis coram *DEO* se demittentes, Mensam Sacramentalem à vulgari epulò vix distinguentes. Heu turbam vanam sanctitudinis, inopem religionis, privam veræ pietatis, impotem animi Christiani! Certè jam apud nos plus est periculi, nè contemptu sacra proculcentur, quàm ne immòdico cultu afficiantur. Maximus enim est illorum numerus, qui non tam Sacramentorum participes, quàm Sacrilegiorum rei efficiuntur, ac unde fructum vivificum percipere debuerant, noxam lethalem contrahunt.

OBJECT. II. At verò *CHRISTVS* cum Cœnam celebraret, nec ipse genu inclinavit, nec Apostolos inclinare iussit; cujus tamen vestigiis hîc insistere nos oportet. **RESP. 1.** *CHRISTI* quidem alia est ratio. Ipse enim adoratur, nos autem adoramus. **2.** Apostoli autem ut tunc genu non flectebant, ita neque stabant aut sedebant, quod nos quidem solemus, sed pro more gentis aut loci discumbebant. Num igitur paranda nobis lectisternia? **3.** Varius hîc est gestus, una tamen Eucharistia, una Ecclesia, quæ

Mensæ DOMINI olim in ASIATICIS accubuit, in GALLIS nunc adstat, in GERMANIS adsidet, in ANGLIS adgeniculatur. 4. Id revera facere debemus quod facere nos jussit CH R I S T V S, ut nempe ACCIPIAMVS PANEM, &c. At verò CH R I S T V S non dixit, Hoc facite STANTES, aut SEDENTES. Et illud Numæ placitum quo jubetur καὶ ἡμεῖς προσκυνησόμεθα, Christiana Religio nescit. De Cœnam suscipientium gestu nihil præceperunt CH R I S T V S aut Apostoli. Agnum quidem Paschalem à stantib⁹ sumi jusserat DEVS, qui gestus propter mandatum observandus fuit. De Eucharistia non extat simile præceptum. 5. An nescitis, Fratres, Discubitum illum ad Sacramenti Substantiam minimè pertinuisse, ac proinde non esse urgendum? 6. Alioquin & primitivæ illius Cœnæ quilibet Circumstantias observare ac imitari nos oporteret, loci, temporis, numeri, &c. quod tamen nec necessario, nec utiliter, imò nec decenter fieret. Hinc, cum CH R I S T V S cœnatus Discipulis cœnatis Eucharistiam dede-

dederit, nos eam manè ac jejuni agita-
mus. Veteres jejunii tempore (quia
totum diem precibus, concionibus, &
hymnis sacris impendebant) sub no-
ctem celebrabant Cœnam DOMINI.
At verò κακοζήλεια fuit illa quorun-
dam consuetudo in multis AFRICAE
Ecclesiis, AVGVSTINI tempore,
qui ut CHRISTI actionem in Eu-
charistia magis referrent & propius imi-
tarentur, die IOVIS ante Pascha,
noctu, atque cœnati, Communica-
bant: qui mos per sextam Synodum,
CONSTANTINOPOLI in TRVL-
LO, sublatus est. 7. Vt olim in pri-
mo illo Pascate, quod in ÆGYPTO
celebratum est, multi ritus observati sunt,
qui nec in institutione anniversarii Pas-
chatis repetuntur, nec à CHRISTO
fuerunt usurpati (ut quòd Agnus à
stantibus, sicuti dictum est, calceatis,
baculo innixis, & ad iter accinctis
sumptus est, postes ædium & super-
liminaria sanguine aspersa sunt, nec
domo exire licuit ad horas matutinas
usque; CHRISTVS tamen in cele-
bratione ejusdem Paschatis discubuit,
& statim à cœna exivit) Ita & hîc

multa singularia fuerunt, & ad illam unicam noctem pertinuerunt quâ primò celebrata est Eucharistia. Quis enim non videt multa tunc à *CHRISTO* pro tempore acta fuisse quorum repetitio nec necessaria est, (ut illa pedum lotio) nec bene etiam conveniret ? non magis quàm si quis Prophetas imitari vellet qui scissili palliastro semi-amicti, vestes abrumpebant, &c. 8. Quid plura? cùm fateamur liberum hîc esse quicquid est gèstuum, nonne id amplecti præstat quod maximè videtur facere tum ad pietatem excitandam, tum ad contemptum excludendum ?

Agapas illas quæ Apostolorum temporibus fuerunt usitatæ (*1. Cor. 11. 33. Iudæ 12.*) sustulit deinceps Ecclesia Christiana, quòd aliqui ad Mensam illam tanquam ad Saliarès epulas, & convivii repotia vespertini comessatores accedebant, unde cœnâ raptim tuburcinatâ, cibo & crapula distenti, vinolentia mustulenti donum redibant. Hinc Communicaturos jejunos & invinios esse jubemus: Non quasi jejunium illud pertineat ad essentiam Eucharistiæ, sed quòd ita deceat, aut etiam expediat. *Quid enim*

enim vetat quominus in iis quæ non sunt de hujusce Sacramenti Substantia, ritus illos præcipiamus observari qui & animi submissioni testificandæ, & fidei excitandæ maximè subserviunt? præsertim cum hîc supinam multorum desidiam animadvertamus, cui succurrere nō oportet. Hinc & nosmetipsi, fratres, etsi nō legamus *CHRISTVM* aut Apōstolos cum à Cœna illa Gratias agerent, Genibus flexis id fecisse, contrā tamen, susceptā Eucharistiā, Gratias Inclinati agimus. Imò cum aliās canentes sedere solemus, hîc tamen Canticum, quod eò pertinet, Genu-flexi pronuntiamus.

OBJECT. III. *DEVS* in spiritu & veritate colendus est, non autem gestibus. RESP. I. Quid? Ergo nec in Precatione, quæ pars est divini cultus, genua flectere licet? Ergo nec aperire caput, qui gestus est corporis? Illa certè non prohibent Ingeniculationem, nec id ullus existimârit. 2. Aliud inde consequitur, Non esse ritibus externis alligandum *DEI* cultum, aut ad Signa transferendum. Quod & *ANGLI* fratres constanter nobiscum asserunt. Sed hoc nihil adversus Ingeniculationem. Itidem responde-

tur

tur ad objectionem desumptam ex verbis Niceni Concilii monentis ne in propositum panem & calicem humiliter intenti simus, sed erecta mente contemblemur in illa cœlesti mensa immaculatum agnum *IESVM*. Vt enim hæc Inclinationo minimè refertur ad Signa, ita *CHRISTVM* contemplantes non possumus honore non prosequi.

OBJECT. IV. Hypocriticum id videri potest, in multis præsertim, qui religionem simulantes, longè ramen absunt ab illa. **RESP. 1.** Hoc non de sola Ingeniçulatione in Eucharistia, sed de quibusvis Religionis externis ritibus dici potest. Nam sæpe, qui jugulat bovem, ac si percuteret virum; qui mactat pecudem, ac si decollaret canem; qui offert munus, ac si sanguinem porci; qui adolet thus, ac si coleret idola: uvæ venenosæ sunt eorum uvæ, botri amari; in illorum vino fel ac venenum draconum sævissimum. Hypocriticè se gerunt ad pœnitentiam *Achab*, ad jejunium *Iezabel*, ad precationem *Phariseus*, ad verbum *DOMINI Achaz*. Num igitur hisce pietatis exercitiis ideo abstinendum quòd iis abutuntur hypocritæ quidam? **2.** Sub-

san-

fannent illi, ac Numen, quod dejerando
devotârunt, pergant fictitiis honoribus
incessere. Nobis autem non quid ab illis
fiat, sed quid à nobis fieri debeat, potius
videndum est.

Hîc deniq; ab exemplo *CHRISTI*
non magis recedit *ANGLIA* quàm nos-
metipsi; qui, (licet *CHRISTVS* totum
Eucharistiæ negotium, etiam cum Bene-
diceret, Discubens peregerit) Benedictio-
nē tamen illā, quæ in precib⁹ & Gratiarū
actione consistit, præmittimus Inclinati.

II.

PENES QVEM SIT FA-
CVLTAS DISTRIBVENDI
POCVLI EVCHARISTICI.

Anc appendiculam,
tanquam min⁹ neces-
sariam, invit⁹ subji-
cio. Ecquis enim neget to-
tius hujusce Sacramen-
ti præbitionem esse pe-
nes

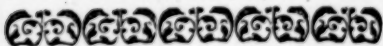
nes Ministrum legitimum? Hic tamen quodammodo variare videntur Ecclesie Reformatæ. Nam in earum quibusdam, ubi Pastor poculum uni præbuerit, ceteri omnes illud, non tamen de ipsa Ministri manu, ordine subsumunt, ac veluti per se communicant. In aliis vero Minister poculum singulis propria manu porrigere solet: qui quidem mos potior videtur.

Nec possum eorum morositatem non mirari qui hoc in quæstionem vocant. Etenim 1. Cum Panis, nemine diffidente, à Ministro singulis Communicantibus præbendus sit, quidni & Sacramenti pars altera? 2. Idem observat GENEVENSIS Ecclesia, idem GALLICANA. Nec video ullam obstare rationem.

Nam quod assertur ex *Lucæ 22. Vers. 17.* de Poculo quod Discipulis tradidit *CHRISTVS* ut illud inter se distribuerent, in contrariam sententiam perperam trahi videtur. Ibi enim, si propius attendas, fit mentio dupliceis Poculi, ac posterius quidem à priori aperte distinguitur: nam alterum à cœna dicitur accepisse *CHRISTVS*, cum alterum

rum inter cœnandum distribui iussisset. Prius igitur illud quodnam sit, quaeritur. Paschale Poculum interpretantur doctiores, cujus meminisse videtur *Psal. 116. Vers. 13.* cujus erat usus & in cæteris Sacramentorum rituumque Sacrorum libaminibus. De tota illa re consulantur Interpretes Orthodoxi, imprimis autem *Morneus* noster *Inst. Euchar. Lib. 1.*

Sed etsi hoc darem, quid inde? Non licere Ministro poculum per se singulis administrare? Imò ex Communicantibus nullus id per se accipere & communicare potest; oportet ut prius præbeatur. A quo verò præberi oportet nisi à Ministro, qui *CHRISTI* vices hîc agit? Præstare verò, ut id mediatè per alios eisdemque laicos, quàm per semetipsum propria manu administret, cui persuaseris? Nolim in hac disputatione diutius immorari.

III.

DE LOCO AC TEM-
PORE CELEBRANDI
EUCHARISTIAM.

ECQUIS Nostrum,
Fratres, in lecto de-
cumbens; diutinis mor-
bis à sacro conventu se-
clusus, collapsis mem-
bris, deficiente anima, &
penè intercluso spiritu,
quando non datur iterum videre Tem-
plum Sanctitatis *IEHOVÆ*, non sal-
tem desideret ea quæ in publico cœtu
percipiuntur solatia? Ecquis non optet
eorum, quantum fieri potest, fieri parti-
ceps, non per privata colloquia duntaxat,
sed per publica verbi divini sigilla, com-
munionis nostræ vincula, fidei sustenta-
cula? Ecquis, si detur copia domi ritè
Communicandi, oblatam respuat Eucha-
ristiam? Mihi certè persuasum non est
quen-

quenquam esse aut tantæ fiduciæ, aut salutaris tam incuriosum.

Illud unum videre oportet, quo pacto id fieri possit, juxta diuinæ institutionis normam inuiolabilem. Ac propterea non probantur quæcunque hîc etiam à veteribus usurpata fuerunt. Hi enim cum non semper iis esset Pastoris copia, præsertim in desertis, Eucharistiam ex Ecclesiæ conventu secum deferebant, & per se Communicabant. In Ecclesia ALEXANDRINA & ÆGYPTO illud à populo ut plurimum fiebat. Quod testatur BASILIUS, ad Cæsaream Patriciam. Alibi quoque reliquias Eucharistiæ multi secum asportabant, easque vel domi asseruabant, vel in periculis circumgestabant. Deferebant etiam Diaconi reliquias Communionis ad absentes propter morbum, sive ad advenas & peregrinos Episcopos in hospitium. Quod autem nonnulli existimant, sic olim administratam fuisse Cœnam in familiis domi, ut non esset necessum ministris verbi adesse (quemadmodum in Agni Paschalis celebratione non legimus Sacerdotes singulis adfuisse familiis) non fuit Institutioni CHRISTI consentaneum.

E

Curan-

Curandum igitur est, ut quoties celebratur Eucharistia, id fiat ex *CHRISTI* præscripto, sive Materiam & Formam hujus Sacramenti respicias, sive Personas legitimas, quarum manus ad ea peragenda consecratæ sunt. Iam verò videndum est, num, hisce adamussim observatis, aliquid obstare possit quòminus ad clinicos accedant Ecclesiæ Ministri, Eucharistiam iis ritè porrecturi. Nec enim aliud præter Circumstantias ullus objicere potest.

Locvs.

Quid igitur obstat? Locúsne? At verò Loca Christiani non attendimus: Nec enim Locus orationem, sed oratio locum sanctificat. Non amplius Moriæ juga, Hermonis acra, Garizim ardua, Iordanis fluentia respicimus. Quid Tempia quærimus? Totus hic orbis à primis sideribus ad ultimas terras, à locis infimis ad citima Lunæ helicemque, Templum nobis est: hujus Templi penetralia sunt ipsius cœli convexus, atrium terra, lampades astra. Magnum est *DEI* Nomen in Gentibus, & ubique locorum offertur suffimentum Nomini *IEHOVÆ*, ac munus purum. Iam desit *DOMINUS* queri de sacrificantibus sub qualibet

bet arbore virente, atque colliculis sepi-
mine consecratis. Locorum discrimen
fustulit divisor ille ac determinator mun-
di. Christiani ante Basilicās, Oratoria,
primū etiam Cœmeteria pro Templis
habuerūt. Quoties autē nunc camporum
solitudines, nūc cubiculorū angustias, nūc
occulta lustrorū, opāca nemorum, conca-
va fontium, abrupta fluminum, excelsa
montium sacris agendis destinavēre?
quoties in latumiis & ergastulis, in am-
bulacris, in naviculis, & altissimo pelago
sacras conciones habuerunt, Baptismum
administrarunt, Eucharistiam concele-
brarunt? Ecclesia cū degeret in Deser-
to, ex speluncis Oratoria fecit, pro Tem-
plis habuit antra, pro suggestu tumulos,
hispidorum veprium fruticibus obsita.
Sæpē etiam irruentibus salebratim perse-
cutionum obicibus,* dispectus disturba-
tusque conventus. Etiam per illumina-
rum viarum demeacula rem sacram agi-
tauit. Ad DEI cultum peragendum,
in bucetis, in pulvere, in vadis glærea ob-
ductis delituit. Ad Religionem nihil
confert aut contabulatio, aut proscenium,
aut parietum compages, aut fornicum
structura. Verendum ergo potius ne

* Fortè,
dispersus,
vel disje-
ctus.

Templis affingatur aliqua sanctitas, quasi ex iis pendeat Eucharistiæ dignitas & præstantia. At verò, utrum majus est, Templum, an Sacramentum à quò sanctificatur Templum? Certè, veteres cum haberent Tempia seu Parochias in quibus legitimi & ordinarii habebantur conventus, in quibus etiam ordinariè administrabantur Sacramenta, non tamen locis illis consecrationem Eucharistiæ alligatam esse voluerunt. In domo rustica celebrat eam Presbyter, apud AUGUSTIN. *De Civit. DE I, Lib. 22. Cap. 8.* Ac sanè CHRISTVS ipse Cœnam suam celebravit in Mensa vulgari, in domo hospitis. Nec Apostoli peculiare habuerunt basilicas, sed frangebant panem κατ' οἶκον. Ordinis quidem gratiâ utile est esse certa & publica loca ad administrationem Sacramentorum; sed eam Templorum parietibus sic affigendam esse, ut eorum qui cœtibus publicis per morbum interesse non possunt, nulla prorsus habeatur ratio, quandoquidem id ritè fieri potest etiam extra Tempia, nullâ ratione demonstratur.

TEMPVS.

Quid igitur obstat? Tempus? Nempe quòd nonnisi certis ac præfixis diebus cele-

celebranda sit Eucharistia ? Atqui Tem-
poris eadem ratio quæ Loci ; & per has-
ce Circumstantias dignitati Sacramento-
rum nihil accedit aut detrahitur. Nec ex
mandato divino præstitutus est Cœnæ
certus dies , ut quondam Paschati ; sed
quàm frequentissimè fieri potest , Com-
municare jubemur , Q V O T I E s-
c v n q v e , &c. Ut quid dies ob-
jicitur , cum id etiam nocte , seu con-
cubiâ seu intempestâ , liceat ? annon sub
noctem C H R I S T V S ipse ce-
lebravit Eucharistiam ? annon veteres
cum hymnos antelucanos C H R I S T O
concinerent , Cœnam quoque admini-
strârunt ? annon hujus rei gratiâ sæpius
opacæ noctis silentiosa secreta , etiam vi-
tatâ lucis conscientiâ , captârunt ? Diem
ergo quemlibet huic actioni tribuere pos-
sumus. At tandem illud cogitandum , Ho-
minum magis habendam esse rationem
quàm Dierum. Non enim homo propter
diem , sed dies propter hominem.

Quid igitur obstat ? paucitas cōvenien-
tium , qui nempe tantô numerô in privata
domo adesse non possunt quantô in æde
publica ? At ipsi C H R I S T O non plu-
res adfuere quàm duodecim in prima illa

P E R S O -
N A E.

Eucharistiæ celebratione. Nec dixit, Hoc facite TOT NUMERO. Nec ad hanc Cœnam opus est panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis, sed unico vel secundo pane. Quot extant nunc etiam Ecclesiæ ruri, præsertim in GALLIA, in quibus vix supra decem Communicantes numerâri? num ideo minor est apud illos Eucharistiæ vis & dignitas? quasi ex hominum multitudine ac Templo fartim stipato, in quo subtel- lia cuneata quatiantur, pendeat Sacramentorum præstantia?

Quid igitur obstat? Cùm, inquiunt nonnulli, Cœnæ celebratio sit pars Ecclesiasticæ λειτουργίας, omnino videtur nonnisi in conspectu totius Ecclesiæ administranda. Quid igitur? ubicunque celebraturi sumus Eucharistiam, eò advocari oportet totam Ecclesiam ejus loci aut civitatis? totam Ecclesiam adesse oportet? At id nec fit apud vos ipsos, fratres, nec revera fieri potest, præsertim in magnis urbibus. Quis enim totam Ecclesiam LONDINENSEM aut etiam GENEVENSEM unum in templum simul ac semel cogere possit? Sufficit si per partes in diversa loca conveniat. Nec prop-

propterea scinditur ejus unitas, quæ posita est in fidei communione, non in loci continuitate; ac latius patet quàm muros ambitus. Ecclesia enim non parietibus, sed Religione terminatur.

Quotquot idem in *CHRISTO* sunt, quanvis à se invicem longissimè distiti, uno tamen contubernio communem vitam sustinent. Sed quis mihi definiat illorum numerum quos necessariò adesse oporteat ad concelebrandum Eucharistiam? Non quanto numero, sed quàm bene conveniamus, attendendum est. Fateor igitur Cœnā nonnisi in Ecclesia esse administrandam: Sed Ecclesiam agnosco quæ etiam ex paucissimis hominib⁹, atq; in privatis ædibus, in Nomine *CHRISTI* colligitur. Annon Ecclesias passim vocat *PAVLVS* privatas quorundam familias? Nempe *DEI* Sacrarium quoddam est uniuscujusque Christiani domus, cujus postibus ac portis inscripta est Lex *DOMINI*. Annon & *GENEVENSIS* Ecclesiæ Pastores publicas Catecheses quotannis Domesticatim habere solent?

Iam verò quod in ejusmodi cœtu, quântumvis exiguo, ritè peragitur, privatum haberi nō potest. Accipite à Iureconsultis,

quid Publicum, quid Privatum propriè dicendum sit. Non licet sanè privatis hominibus, non licet proprio motu, absque autoritate publica id usurpare: quemadmodum olim piaculare scelus fuisset, si quis fecisset suffitum ad odorandum qualis erat ille qui in thymiamaterio adolebatur. Est & nobis Eucharistia res sancta sanctarum, publici juris, non privatae libidinis. At quod Ecclesiae totius autoritate sancitum, per publicas personas ad illud ipsum electas, juxta publicam Sacramentorum normam, ac ritibus publicis adhibitis, peragitur, Privatum certè dici nequit, nec tale fieri potest per loci Circumstantiam. Apud IUDAEOS quondam in privatis ædibus *κατὰ Φατρίαν*, id est, per contubernia conviviiis ageratis manducabatur Agnus Paschalis: Annon tamen hæc fuit actio publica? Igitur ubicunque legitimè celebratur Eucharistia, publica semper est animæ fidelis cum *CHRISTO* communicatio, ac veluti solemnis confarreatio.

At periculum est, ne Signis nimium tribuatur, atq; in iis tanquam amuleto alexipharmaco defixa plebs, ea putet evolantis ani-

animæ appendicem esse ac necessaria consequia. Ita statuit *Nicena Synodus, Cap. 13.* ut Excommunicati poenitentiam agentes, recessuri ex hac vita, necessario vitæ suæ viatico non fraudarentur. Hinc ad extremam superstitionem delapsum est humanum ingenium; ac si quis emeritus stipendiis vitæ, corpore abjurans, à peccati compedibus & nexibus liberatus censerì posset, qui modò Cōmunicasset moriturus. Ita se meris Signis opiparè viaticatos multi arbitrati sunt. At idem periculum etiam in bene valentibus deprehendi potest. Quid igitur hîc factu opus est? ut Sacramento abstinemus? minimè: Sed ignaros erudiamus, legitimum Cœnæ usum indicemus, quò tandem aliquando Eucharistiam cum fructu percipiant. Hoc & facile fieri potest, et felicius. Vtrum enim præstat, Eucharistiam ægrotis denegare ob imperitorum inscitiam, an concedere propter piorum solatium? Nec verò quisquam est Religionis orthodoxæ tam ignarus, quàm qui putet salutem suam à Signi perceptione pendere. Signum tamen optare debet quisquis novit quo loco sit habendum spondëon illud quod nobis libandû

proponitur. Nec à *CHRISTI* mandato, Superstitionis metu recedere licet.

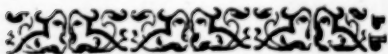
Verùm & aliud objici potest incommo-
dum. Fit enim ut multi Communio-
nis hujus spe freti, publicos conventus
minùs frequentent, atque ita deseritur
sanctissima illa totius Ecclesiæ synaxis,
quam maximè celebrē esse oportet. Cer-
tè nunquam ita felix erit Ecclesiarum no-
strarum status, ut leges quantūvis san-
ctas nō conculcet humana securitas. Con-
stituatur politia quātūmlibet opportuna,
pia, utilis, ex ea tamen nasci videbis *ἀτα-*
ξίαν, ex hominū vitio. Vndiq; angustia.
Illud sæpe à piis Ecclesiarum rectoribus
agitatum est, utrū rariùs an verò sæpius
celebranda esset Cœna *DOMINI*. Prius
illud maluerunt multi, ne per Eucharistiæ
frequentiam vilesceret ejusdem dignitas,
& quater duntaxat in anno communican-
dum statuerunt. Habuerūt illi suas ratio-
nes viri sapientissimi ac de Ecclesia bene
meriti. Quibus tamen opponi possunt ar-
gumenta contraria. Verendum enim est
ne Communicandi defuetudine languescat
ac torpescat piorum fides, quæ opus
habet quotidianis ac frequentioribus ad-
miniculis. Olim sapè quotidie celebraba-
tur

tur Eucharistia, horâ diei 3. 9. ad vesp-
ram, imò, uti dictum est, etiam noctu. Ac
tunc quidem fortasse non ita necessaria
fuit Eucharistiæ ad infirmos delatio. Sed
ad rem. Num ob quorundam oscitantiam
qui Cœnam *DOMINI* spernunt, cæteris
omnib⁹ derogandum est qui eam obnixè
postulant? Nec verò censemus, quibullibet
ægrotis id concedendū esse, sed cautè
ac prudenter id agendum, ut habeatur ra-
tio non morbi sed pietatis, inserviamusq;
non hominum securitati, sed animarum
fidei ac solatio.

Moneantur igitur de salutis mediis
dum bene valent amplectēdis, & marcido
sopore discutiendo; ne, quandoquidē in-
ferū claustra non sunt in manu nostra,
multis autem casibus vita subjacet, è som-
nolētis tenebris ad pœnalem & æternam
evigilent caliginem. Contemplantur illi
buriientia formicarum nidificia, quæ de
hyeme ipsa æstate cogitant; nam & ita
compendio majori nobis in posterū con-
sulem⁹, sinistra quæq; procul amolientes.
Discant rebus humanis quotidie valedi-
cere, ut ad oblivionem mundi externetur
animus. Sapiant aliorū exemplo qui po-
strema securitate beneficiū illud *DEI* as-
per-

pernati, nunquam deinceps ipsum consequi potuerunt, quanvis efflictim optantes, disfleret penè ad extremam cœcitate oculis, accedentes confinium mortis & calcato inferorum limine, spiritualis inedia fame tabescerent. Nobis autem interea non licet salutare homini suppetias, quas ipse proclamat, denegare; tunc enim de summa salutis agitur. O tunc verè miserandum extremumq; hominem! Non quòd tristi lurore ac misera macie deformatus, assiduo pulsu tussedinis hiuleus, de imis præcordiis crebros & ægros anhelitus efflans, velut incertum simulachrum errat inter Orcū & Solem: Non quòd nauseat stomachus, flammatur vena, incutitur cor, suspirat pulmo, riger lumb⁹, turget jecur. Quid venarū pulsus inconditos vel prævaros captare iuvat? Graviores patitur animus; ei medullaris insidet dolor, fœtēt inluyies peccati et squalētia viscera. Effligit ac tormētis excarnificat Cōscientiæ vermis, Peremptorium ac momētarium desperationis venenū etiam instillās. Ingratos strepitus obsibilat Mūdus. Spiritū caro immanis bestia, incussis calcib⁹, terræ applaudit, et multis cōmulate & contundit ictib⁹. Magnū periculum
ei

ei velicatur Satanas, imminēs capiti, anime
inhians: nūc in eum furiosos dirigit impe-
rus, ac districtō gladiō ad eum expugnan-
dum totis accingitur viribus, nunc testæ
machinæ latibulis impetit; utrobiq; adūs-
que terminos ultimi spiritus prosequitur,
tanquā ventus paleas convoluens. Quid
faciat homuncio talibus malorū fluctib⁹
volutatus, ac perpetuo tempestatum æstu
reciprocatus, mentis nubilo turbine cor-
reptus, motu cordis & salo dubitationum
agitatus, toto consilio excussus, trepidus
et sternax, et velut ad ultima salutis de-
trusus? Dicit, rescissis dieb⁹, Aditurus sum
portas sepulchri et inferorum deplorata
silentia: non sum visurus IAH, IAH in
terrā viventium: ad excidium perduxi, ut
textor stamen, vitam meam, à peniculis
resecturus est me: ut leo, ita *DEVS* omnia
ossa mea confringit. Prolixum igitur eju-
lat; ut grus aut hirundo, ita pipit; minurit
ut progne. Quin ejus ærumnis subsisti-
mus? quin concentus suaves adsonam⁹?
Genua quatitur frater ægrotus, et labanti
vestigio, gradu titubat, lavacrum petit,
jecorosis ac phtisiscientibus languidis me-
dicabilem piscinam: vel nostris humeris
eò gestandus est.

IV.

DE LOCO AC TEM-
PORE ADMINISTRAN-
DI BAPTISMI.

EQVITVR Ve de
Baptismi Sacramento
dicam⁹; quod quidem
nobis est numero se-
cundum, ordine pri-
mum, genere divinum
& inviolabile. Hæc est

Christianæ Religionis tellera, resurre-
ctionis symbolum, renovationis exem-
plar, regenerationis lavacrum, stipulatio
bonæ conscientiæ, introitus in Ecclesiam.
Rei tantæ debitum ritum tribui oportere,
quis diffiteatur? Habeat igitur hoc
Sacramentum ea omnia quibus constare
debet: conferatur à Ministro legitimo,
usurpetur ex *CHRISTI* præcepto,
quoad materiam & formam, elemento,
verbis,

verbis, ac ritibus legitimis solenniter adhibitis.

Quæ si observentur, jam nec de tempore, nec de loco solliciti sumus. Quid enim hæc ad Baptismatis aut essentiam aut integritatem? num interest quo loco aut tempore quis baptizetur? Vt autem propter ejusmodi circumstantias differatur Baptismus, lex divina non præcipit. Præstat igitur ut quàm maturrimè confectur, præsertim si cujus infirma valetudo id postulare videatur; siquidem urget *CHRISTI* mandatum officiûmque nostrum. Quid enim comperendinatur, cum id hodiernâ die liceat quod crastinâ fortasse non licebit? Non habet hîc locum lex illa de Circumcisione, quâ dies octavus ei Sacramento præfigebatur. Non probatur mos ille quorundam qui Baptismum ad prolixam ætatem differre solebant, ut illum jam præcipiti ævo & occidua senectute, paulò ante mortem, susciperent, quod maluit ipse Constantinus. Nec opus est antiqua illa consuetudine quâ Baptizandis statim quidam dies in anno præfixi sunt. Olim enim, quòd plures Catechumeni, qui accedebant ad Ecclesiam ex Ethnicis, solebant ad Baptis-

tismum convenire, certi sunt postea illorum Baptismo attributi dies, nimirum Paschatis et Pentecostes, qui propterea dies Baptismatum dicti sunt, et secunda Sabbathi post Pascha, Quasimodogeniti, Dominica in Albis; quòd Catechumeni candidis vestibus induerentur.

Cæterum, et locis quibuscumque Baptizari posse, manifestissimis exemplis ostenditur. Baptizârunt IOANNES in Deserto, PHILIPPVS in Flumine, PAVLVS et SILAS in Carcere; ille Eunuchum ad currû, hi commentariensem ad vincula. Baptizârunt prisci Christiani ad ipsos mortuorum tumulos; quem ad morem à multis Interpretibus referuntur illa prioris ad *Corinth.* Epistolæ verba, de iis quos aiebat Apostolus baptizari *ὡς τὸν νεκρὸν*, sive illi in cœmeteriis ad sacra omnia peragenda convenirent, ut testatur historica vetustas, sive præsertim cùm Baptizandi essent, eò deducerentur, ut super cadavera positi, de mortificatione magis cōmonefierēt. Baptizârunt alios alii ad fluminum scaturigines, ad fluctuum aspergines, in tuguriolis, etc.

At verò sic statuitis, Fratres, Non alibi conferri posse Baptismū quam ubi habetur

tur verbi divini conciones. Hic itaq; Locus et Tempus per se nō attenduntur, sed propter Concione sacram, quæ Baptismo præmitti debeat. Habeo, ni fallor, in eam vestram. Nec difficilis erit utriusq; sententiae conciliatio. Quid enim obstat quominus in quovis loco utrumq; ritè peragatur, verbi prædicatio, et Baptismi administratio? quidni et in privatis ædibus, quoties opus est, siquidem aut ad verbum aut Sacramentum Locus nihil confert? Sed neque necessariam esse Concione ad Baptismum, meritò contendere possum. Atque ita sentit MOLINÆVS noster in suis ad Iesuitæ cujusdam Quæstiones Responsionibus. Imò hæc est Ecclesiæ nostræ GALLICANÆ totius sententia, Concione hic quidem ad decorum, non ad substantiam Baptismi pertinere. Cùm enim ante aliquot annos, multarum Provinciarum nomine peteretur ut præter tempora sacris concionibus tributa, liceret etiam aliis horis ac diebus Baptismum iis conferre quibus alioquin per instantem mortem non liceret eum deinceps suscipere; quanquam ob receptam consuetudinem, visum est nihil immutare; id tamen rectè fieri posse,

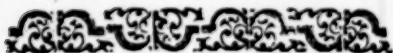
consuerunt doctissimi quique, atque id ipsum palam professi sunt. Sed & hoc ipsum ostendunt exempla superius allata, de iis qui privatis in locis baptizati sunt. Fatemur quidem, ante Baptismum esse præfanda quædam, de hujus Sacramenti fine, usu; ac de summis Christianæ religionis capitibus breviter dicendum, (præsertim si quis adultus baptizandus sit; quod egerunt IOANNES, PAVLVS, & PHILIPPVS, differentes de pœnitentia, fide in *CHRISTVM*, &c.) Atque eo spectat Liturgica illa oratio quam baptizandis prælegere solentus, quæque haberi potest instar veræ ac integræ concionis, numeris omnibus absolutæ. Ita ut Concionem hîc nemo merito desiderârit; si modò, non susurris ingestis, quod solent Pontificii, sed quibusdam solenniter præfatis ad Baptismum pertinentibus, Elemento Verbum addatur, utrumque autem baptizando puero per legitimam personam applicetur.

Nec poterit impingi nobis Superstitionis nota, quasi ex aquæ privatione dispendium salutis inferamus, aut eos cœlesti patriâ extorres pronuntie-

mus

mus quibus baptizari non contigit. Ve-
nim, secluso contemptu, non damnat
Baptismi privatio; ita veniam non me-
rentur qui Baptismum eorum absque
necessitate differunt quibus postea eum
suscipiendi facultas per supinam illā pro-
crastinationem eripitur. Non est hæc
Infantis culpa qui nihil præter lachry-
mas & vagitus edere potest, sed eo-
rum qui rem illam pro vocatione ac
officio procurare debuerant. Veren-
dum igitur potius, ne spernatur tanquam
minùs utile Baptismatis Sacramentum.
Etsi enim absolutam illam Necessitatem
non agnoscamus, absolutè tamen ac
necessariò parendum est mandato *DEI*
jubentis baptizare. Annon igitur ca-
vendum est, ne mandatum *DEI* per
traditionem nostram aut quacunque de
causa faciamus irritum? Num ergo
præstat, planè non baptizare, quam
eo loco aut tempore baptizare? num
licet propter circumstantias ipsam sub-
stantiam prorsus omittere?

QVÆ.

V.

QVÆNAM VSVR.
PARI POSSIT CON.
FIRMATIO.

AM & de Confirma-
tione Baptizatorū pau-
cis agamus: Qua voce
nō intelligimus scenam
illam Pontificiam, quæ
à nobis meritò explosa
est, & revera toto gene-
re differt ab illo ritu de quo jam inter nos
quæritur, seu materiam & formam respi-
cias, seu qualitates & effecta quæ ipsi su-
perstitiosè ac falsò tribuuntur. Nam,
1. Materia illi est oleum seu chrismamix-
tum cum balsamo. 2. Forma in his ver-
bis posita est, Confirmo te Chrismate
salutis, &c. quibus solet Pontificius Epif-
copus affanias suas effutire. 3. Non tan-
tùm Sacramētis adæquatur, verùm etiam
præfertur, nam vel ipso Baptismo fingi-
tur

tur excellentior. 4. Ei tribuuntur effecta quæ non sunt, ut quod Gratiâ conferat, &c. Hæc est Pontificia Confirmatio.

Ea vero quam utiliter usurpari posse judicamus, remotis inutilibus ac superstitionis ritibus, in his consistit, 1. Ut puer commoneretur de Baptismo, 2. Fidem profiteatur & renunciet hæresibus, &c. 3. Addatur hortatio ad perseverantiam in fide, Sanctitatem in moribus, &c. 4. Subjiciatur publica precatio, cui adjungi potest Impositio manuum. Horum omnium extant exempla pluribus locis. Explorationis doctrinæ & professionis fidei, *Act. 19. 1. 2. 3. 4. 5.* Exhortationis ad perseverantiam, & Confirmationis per verbū in semel suscepta doctrina & fide, *Act. 14. 21. 22.* Adhibitam fuisse precationem publicam, constat ex *Act. 8. 15. 16. 17.* Additam quoque Impositionē manuum, patet ex iisdem locis, *Act. 19. 6. & 8. 17.*

Hæc Manuum Impositio, si absque superstitione adhibeatur, nequaquam est rejicienda. Scimus eam olim fuisse Consecrationis notam, ut in publicis & solennibus victimarum oblationibus, (*Levit. 1. 4. & 16.*) Sed & in precibus & benedictionibus privatis locum habuit, (*Gen. 48.*

14.) In faustis precationibus, (*Mat. 19.*
13.) Hunc ritum servavit Ecclesia Chri-
stiana, In conferendis Spiritus Sancti do-
nis, in sanandis ægrotis, in ordinandis &
cōstituendis Ministris, *Act. 6. 6. 1. Tim. 5. 22.*

Dubium non est quin & hodie retineri
possit. Ac sanè, ut ad ordinationem Pa-
storum accēdat manuum Impositio, san-
xit, & observat Ecclesia *Gallicana*. Quin
& in hac Confirmatione piè observari
queat, minimè dubitârit quisquis tum
superiora ex Actis Apostolicis depromp-
ta exempla, tum antiquâ Ecclesiæ Chri-
stianæ praxin attentè cōsiderârit. Etenim,
1. Quando quis ab hæreticis aut in schis-
mate fuerat baptizatus, Impositione ma-
nuum recipiebatur. *Concil. Avelat. Can. 8.*
Si ad Ecclesiam aliqui de *Ariana* hæresi
venerint, interrogent eos nostræ fidei sa-
cerdotes symbolum; &, si præviderint
in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum
eos baptizatos, manus eis tantum impo-
nant. *Leo Epist. 77.* Qui apud hæreti-
cos baptizatus est, non rebaptizetur, sed
Spiritus Sancti invocatione per manuum
Impositionem Confirmetur. 2. *Hiero-
nymus in Dialogo adversus Luciferianos*, nar-
rat, suo tempore iis qui in minoribus ur-
bibus

bibus per Presbyteros & Diaconos baptizari erant, manus Impositas fuisse ab Episcopo, qui eos de doctrina interrogabat, verbo eos Confirmabat, Spiritum Sanctum ipsis invocabat. Ac sanè, Manus Impositio quid aliud est, (inquit *Augustinus, Lib. 3. contra Donatistas, Cap. 16.*) quam oratio super hominem?

Porro, penes quos sit ejus rei peragendæ potestas, quæri potest. Benedicendi partes olim tributæ sunt, 1. Patriarchis; ita I A C O B filiis benedixit. 2. Prophetis; ita benedixit M O S E S I S R A E L I. 3. Sacerdotibus id mandatum est, qui etiam judicabant inter lepram & lepram, & de porrigine, & de tumore, & de abscessu, & de papula. Ita, 4. Pastoribus seu verbi Ministris id conceditur. Hi cælum claudunt & aperiunt in diebus prophetiæ suæ, horum vocibus percussa cæli culmina parilem sonum resultant, seu illi in montem HEBAL ascendant ad maledicendum, seu in GARIZIM ad benedicendum. Quanquam autem id omnibus illis ex æquo conceditur, ordinis tamē gratiā nihil vetat quóminus qui cæteris alicubi præest, quem Episcopum nuncupant,

munus illud per se obeat. Nos profectò Seniorib⁹ nostris seu Presbyteris id nunquam concedimus ut cuiquam manus imponant. Imò cum id apud nos agitur, unus ex omnibus etiam adstantibus Ministris provinciam illam obire solet.

Cæterum, eam nunc esse videmus Ecclesiarum nostrarum faciem, hominum ingenium, seculi genium, ut juventuti nostræ non possimus nimium consulere. Instar fræni fortassis erit illis solennis illa Consecratio, quos alioquin ingeniatos ad malum mox invadit & in præceps agit illex animorum voluptas. Operæpretium etiam erit huic sacrosancto magisterio diligenter incumbere, ut actutum corripiantur delinquentes, ac ex Disciplina moneantur de primitiis ætatis suæ *DEO* vovendis ac offerendis; quò maturè colant pietatem, fidem constanter retineant, quæ nec a parentibus hæreditaria, nec à casu pendula, nec à suffragio annicula, nec à corpore caduca, nec ab ætate mutabilis. Si qui diligentius in hoc opere insudant, det illis *DOMINVS* misericordiam consequi apud *DOMINVM* in die illa, quâ de manibus nostris reposeet suorum animas.

V I.

DE DIEBUS

FESTIS.

ED jam de Dierum
Festorum cōtroversia.
Dies festos nullos prorsus
esse Christianis observandos,
nemo verè dixerit. Nam præter
diem Sabbathi, alios

etiam aliquot piè celebrare solent quotquot extant Ecclesiæ Reformatæ. Illud unum quærendum est, Quomodo & quibus de causis celebrandi sint. Quoniam autem ut cæteras religionis Circumstantias, ita & dies sacris agendis destinatos Superstitio nefandis usibus jam pridem polluit, partim suas inducens, partim Iudaïcas instaurans traditiones; accuratè distinguenda est vera & legitima Festorum observatio à superstitiosis additamentis aut corruptelis. Quod

ac planè præstare valeamus, quatuor hæc discutiemus, quomodo nempe dies Festos, 1. celebrârint olim IVDÆI, 2. constituerint veteres Christiani, 3. contaminârint ROMANENSES, 4. nunc etiam observent ANGLI.

I. IVDÆORVM Festi dies aut fuerunt hebdomadarii, ut Sabbathum; aut menstrui, ut Neomenia; aut anniversarii, ut Paschatis, Clangoris, Tabernaculorum, &c. solennitates. Quorum omnium celebratio conjuncta fuit cum rigida quadam observatione præceptorum, quibus cavebatur ut ab aliis quibuscumque operibus vacarent. Sabbatho ne quidem licebat extra locum progredi, (*Exod. 16.*) nisi per iter Sabbathi, (*Mat. 24.*) nec ignem instruere aut succendere. (*Exod. 35.*) Docens in Têplo CHRISTVS non permittebat ut quisquam vas importaret per Templum, (*Marc. 11.*) Finis autem dierum festorum duplex potissimum erat. Nam 1. Erant pars cultus Cærimonialis, 2. ad Politiam Ecclesiasticam pertinebant. Ex quibus finibus prior cum reliqua cærimoniarum mole jam desiit, posterior autem cum perpetuò vigere debeat in Ecclesia, suum tamen habet modum sua.

suâque media jam à cærimonialibus ritibus omnino distincta.

II. Igitur Ecclesia Christiana, abrogato Legali Sabbatho, Substantiam ipsam, quæ politicam illam Ecclesiasticam spectat, retinuit, diem quidem qui Sabbathum proximè sequitur substituens, septimum tamen observans, *Act. 20. 7. Apoc. 1. 10. 1. Cor. 16. 2.* Nec dubium est, quin id ipsum statuerit Spiritus Sanctus, quanvis non totidem verbis traditum sit. Pari ratione, hoc est, politicæ illius gratiâ, dies alios festos antiquitus observari solitos nemo nescit: *Pascha*, cujus testis sit vel infelix illa controversia quæ circiter annû ab ascensione **DOMINI** 160. Orientales Ecclesias ab Occidentilibus miserè dispescuit; nam hinc constat antiquissimam fuisse consuetudinem, imò ipsis Apostolis viventibus receptam & comprobata: *Pentecosten*, hoc est, totos illos 50. dies post Pascha: *Natalem DOMINI*, cujus meminit *Augustinus*. Idem ad *Ianuarium*, *Epist. 118.* ait *Dies Resurrectionis Dominica, Ascensionis, Pentecostes*, anniversariâ solennitate celebres fuisse toto terrarum orbe, usque ad suum tempus. Ne autem viderentur
vete-

veteres illi Christiani Iudaizare, hæc passim testantur; Non, inquiunt, azymorum Pascha celebramus, sed Resurrectionis & crucis; nec septem juxta morem Israël numeramus hebdomadas, sed Spiritus Sancti veneramus adventum. Nec siderales ambitus aut remeantis anni reverticula superstitiosè observârunt, sed beneficia *DE I* annuâ recordatione celebrârunt. Apostolorum autem, dum in vivis agerent, non est celebrata memoria, quæ non est nisi absentium & defunctorum. Postea tamen eorum meminit Ecclesia, ut constat ex Patrum homiliis aliisque monumentis in idem argumentum conscriptis. Cum enim in Scriptura proponantur imitanda Sanctorum virorum exempla, ordinis & memoriæ causâ certi dies ad id assignati sunt. Quinimo & aliorum Martyrum, qui pro *CHRISTO* fortiter dimicârunt, certaminibus commemorandis annuæ solennitates eadem de causa tributæ sunt. Hactenus antiqua illa et germana Ecclesia, quæ morem illum per longam temporum seriem produxit.

III. Verùm subsecuta deinceps Superstitio multiplices abusus huic invexit. Etenim 1. Festorum dierum numerum
in

in immensum auxit, nullo servato modo, adeoque politiam Ecclesiasticam in servitutem commutavit, Christiana libertate penitus obruta & oppressa. 2. Dies illos per se sanctiores esse putavit. 3. Affinxit illorum observationi opus operatum, 4. Meritum, 5. Necessitatis opinionem. 6. Adhæc, eos Sanctis propriè dicari statuit, quos etiam divinis honoribus affici jubet, sacravit templis, formavit statuis, effigiavit imaginibus. Eorum cineres deinde etiam adoravit, circumgestavit in triviis cōpitalibvs; ex eorum mausoleis templa, ex sepulchris altaria fecit; ad eorum laudes nunc soccum nunc cothurnum Gentilitium ridiculè adhibuit. Ita meram eorum Commemorationem cum eorundem cultu & Invocatione commutavit.

IV. Quibus absterfis sordibus, antiquam illam & originalem politiam instauravit ANGLIA. In quo tantum abest ut quicquam habeat cum Pontificio fermento commune, ut iisdem diebus illas ipsas ROMANENSIVM superstitiones palam arguere soleat. Nec verò festa, nisi pauca, & ordinis tantum gratiâ, & ad ea virtutum exempla quæ meditan-
tanda

tanda proponuntur in sacra historia, propius intuenda, celebrat.

Quid hic reprehensione dignū occurrat, hætenus non video. Et verò, bonam eorundem festorum partem pari prorsus modo summoq; consensu observant Ecclesiæ GALLICAE, GERMANICAE, HELVETICAE, &c. sanctissimæ illius vetustatis exemplo & patrocínio innixæ. Imò in earū quibusdā celebrari solet Eucharistia, etiam tunc cū dies illi non cōcident in Dominicam. Eosdem autem dies aliter à *Iudeis & Papanis* observari, aliter à veris Christianis observari posse, testatur ipsum Sabbathum. Nos enim diei septimi sublatâ cærimoniâ, diem tamē septimum celebramus. Est idem dies, sed alius modus aliūsq; finis. Igitur ANGLICA Ecclesia remotis *Iudaicis* ac *Pontificiis* additamentis, veram festorum observationem ad leges ordinis Ecclesiastici revocavit.

Si quis verò præter Sabbathum nullos alios dies censuerit observari posse in Ecclesia, næ ille solo Sabbathi die sacros cōventus habendos esse dixerit. Nec enim id fieri potest nisi ut locis ita & dieb⁹ certis ad illud præstitutis & veluti cōsecratis: alioquin in Ecclesiam per inordinatos cōcur-

sus

sus magna inveheretur ἀταξία; nec opus fuisset præcepto Apostoli (Heb. 10.) monentis ne quis deferat mutuam ἐμσυνα-
γωνίην. Quid plura? quoties jejunium publicum indicimus, nonne & tunc necesse est diem simul designare qui Precibus solenniter habendis & animabus nostris affligendis peculiariter tribuatur?

Ut hebdomadarios, ita & annuos eodē modo ac iisdem de causis observari, quid vetat? Profecto *Genevenses* nostri 12. diem *Decembris* quō ab hoste liberati sunt, ab anno superiori 1602. memoriæ dicatum piā solennitate quotannis concelebrant. Num minùs illustres nobis esse debent dies illi quib⁹ affulsit salutis æterna lux, *CHRISTVS* nimirum seu in assumptā carne conspicuus, seu in petendo cœlo gloriosus, seu in mittendo Spiritu beneficus, seu in vocādis Apostolis providus, seu in roborandis martyribus totus mirabilis?

Quamquam autē vobis sola *CHRISTI* Servatoris Festa celebrāda præcipiuntur, de quib⁹ minor est controversia, ut tamen totum hoc de diebus Festis argumentum persequamur, quædam etiam adjiciemus quibus minùs opus esse videtur.

Nec

Nec enim, quanquam secus existimatis, dies illos sanctis ullis dicavit ANGLICANA Ecclesia, sed festa quælibet unius *DEI* cultui ac Nomini in solidum consecravit. Quod quia præcipuum est totius hujusce quæstionis caput, de eo paulò accuratius dicendum est.

O B. I. Non probatur quod dies illi Sanctorum nominibus indignantur.
 RESP. I. Quasi jam de nominibus et vocabulis litigandum sit, postquam res ipsa ab omni superstitionis specie ac suspitione vindicata est. Nomina enim rebus quibuscumque pro arbitrio imponuntur; ita et festis diebus non alia de causa quam ut ordini et memoriæ inserviat. Annon et singulos hebdomadis dies nominibus Deorum Gentilium nuncupamus, *Martis, Mercurii, Iovis, Veneris*? 2. Sed cum ipsa Tempia non minùs uni Deo quam dies festi dicanda sint, (eadem enim hîc est ratio locorum sacrorum quæ temporum) quid igitur sibi vult *GENEVENSIS* Ecclesia, quæ *Divi Petri ædem, Gervasii*, aliæque Tempia Sanctorum nominibus designare solet? eandem rationem in festorum appellatione agnoscite.

O B.

O B. II. Displicet quòd Sanctorum
memoriæ dies illi tributi sunt. RESP. I.
Quid ita? Num igitur Sanctos cōmemo-
rare, prorsus alienum est à vera religione?
nemo vestrum id dixerit. Age, quisnam
hîc est status controversiæ inter nos &
Pontificios? Hî Sâctos orandos, adoran-
dos esse censent; Nos autem id unum li-
cere ac etiam oportere meritò contendi-
mus, Sanctorum res gestas commemora-
re, laudes prædicare, virtutes imitari; ut
quorum gaudemus virtutibus, eorum ac-
cendamur exemplis. 2. Hanc Sancto-
rum Commemorationem qui vult ex Ec-
clesia tollere, ille pariter utriusque Fœ-
deris historiam unâ liturâ inducere cona-
tur. Ut enim de Veteri Testamento di-
cam, non opus est omnes locos notare
quibus Patrum memoria gratâ honorifi-
centiâ celebratur. In publicis Ecclesiæ
conventibus celebratas fuisse Sanctorum
laudes, testantur *Psalmi* 105. & 106. In
Novo autem, ut hoc unum afferam, quid
aliud est totum Epistolæ ad *Hebr.* caput
undecimum, quàm perpetua Sanctorum
Patriarcharum, Prophetarum, Martyrum
celebratio, laudatio, ac veluti solenne pa-
negyricon? Hi sunt quos ipsimet Angeli

G

cele-

celebrant (*Apoc. 7. 14.*) Hi sunt quorum nomina inscripta sunt fundamentis my-
 sticæ illius IERUSALEM (*Apoc. 21. 14.*)
 Hi sunt ipsa civitas DEI viventis, IERUSALEM cœlestis, myriades Angelorū,
 conventus primogenitorum qui con-
 scripti sunt in cœlis, & spiritus iustorum
 qui perfecti sunt. 3. Audiamus quid de
 his præcipiat idem Apostolus (*Heb. 13.*
7.) *Mementote, inquit, præpositorū vestrorum*
qui vobis locuti sunt verbū DEI; quorū intuen-
tes exitum conversationis, imitamini fidem. Lo-
 quitur enim de Sanctis vitā jam defun-
 ctis. Audiamus denique ipsum *CHRI-*
STVM de muliere illa loquentem cuius
 extat historia *Matt. 26.* *Amen dico vobis,*
ubicunque prædicatum fuerit Evangelium hoc
in toto mundo, etiam id quod ista fecit, dicetur in
memoriam ipsius. 4. Propterea mos fuit an-
 tiquissimus, ut Sanctorum, præsertim
 Martyrum, nomina & certamina publicè
 recitarentur. In orationibus Ecclesiæ fie-
 bat eorum mentio, ut consors & conso-
 cia fieret eorum. Hæc circiter annum
 DOMINI 160. Quemadmodum
 olim Ecclesia Iudaica in precibus solenni-
 bus cū aliquid à DEO peteret, Sanctos
 illos

illos nominabat in quos eadem beneficia
DEVS contulerat.

OB. III. Videtur non opus esse
 diebus ullis ad id peculiariter designatis.
 quid enim nobis cum istis festorum vici-
 bus, cum id quotidie fieri oporteat?

RESP. I. Rectè quidem, si & quoti-
 die tota *BIBLIA* perlegere, totam
 rerum sacrarum enarrationem pertexere,
 totam *PSALMODIAM* absolvere
 valeamus: quod non magis fieri potest
 quàm si quis annum in diem contrahere,
 aut diem in annum protrahere velit. 2.

Quid vetat quóminus ut certas horas, ita
 & certos dies certis exercitiis impenda-
 mus, ordinis & memoriæ gratia? Nónne
 & nos præcipua Christianæ Catecheseos
 capita annuis repetitionibus per singulas
 Dominicas, totidem distributis sectioni-
 bus aut lectionibus, interpretari solemus?
 Quotidie sanè, quantum quidem id fieri
 potest, publico cultu recolenda sunt
DEI beneficia, quemadmodum super
 altari semper ardebat ignis; sed cum id
 simul ac semel præstari non possit, plu-
 ribus opus est diebus, quorum ut ordi-
 nentur vices, Ecclesiastica politia omnino
 postulat.

OB. IV. Objicitur Quartum Decalogi Mandatum, quo præcipitur sex dierum labor. RESP. Non simpliciter præcipitur: dicendum potius est, Permittitur. Hæc est sententia CALVINI nostri, Ecclesiarumque GENEVENSIS & GALLICANAE, in *Catechismo suo*, Dominicâ 26. Permittitur autem suo loco, modo, ac tempore. Permittitur, ita tamen ut liceat ex illis sex diebus aliquos, seu ex parte seu in totum, sacris exercitiis tribuere. Permittitur, sed nihilominus videndum est quomodo aut quando possimus piè ac decenter uti Permissionis illius beneficio. Quemadmodum enim mandatum de observando Sabbatho suas interdum patitur exceptiones, ita & Permissio de capessendo labore. Ac minùs verendum est, ne propter DEI cultum labor hominum intermittatur, quàm ne propter laborem cultus DEI deferatur.

INSTANTIA. Non possunt id homines inhibere quod à DEO conceditur. RESP. I. Quid si illud homines pii ac religionis amantes sibimet sponte interdum inhibeant? ac id quidem licet, non ut humanas operas otiosè negligant, sed

sed ut sacras commodius exerceant. 2. Sed neque simpliciter verum est quod objicitur, in rebus adiaphoris. Nonne enim possunt aliquando Principes pro jure suo ac certis de causis operas ad tempus inhibere, ut sunt agricultura, negotiationes, artificia, &c. Certè, Magistratus GENEVEN-
SIS, præter annua festa, totam civitatem singulis diebus *Martis* ac *Iovis* per certas horas feriari jubet, commeatus, officinas, mercaturam inhibēs, immorigeros etiam mulctare solitus, quòd illi dies, præter cæteros, Sacris concionibus audiendis, ac publicis precibus habendis destinati sunt.

Ex his abundè constat, quid judicandum sit de magnorum quorundam viro-
rum sententiâ, dicentium, Dies consecra-
re, solius esse *DEI*. Id enim verum est si ita intelligas, Dies alios aliis per se san-
ctiores efficere, neminem posse, præter
DEVM. Minimè autem tollit potesta-
tem Ecclesiasticam in diebus cultui divi-
no assignandis. Quod testantur festa illa
Purim & *Encæniorum* apud *IUDÆOS*,
quæ non à *MOSE*, ut cætera, sed vel ab
Ecclesia, vel à Principibus instituta fue-
runt. Sed de hoc dierum Festorum ar-
gumento satis.

VII.

DE EPISCOPATV.

VPEREST EPI-
SCOPATVS ille
qui nonnullis tanto-
pere displicet. Im-
pugnari certè nō po-
test, quin eodem relo-
petantur sanctissimi
viri, qui quondam ha-

biti sunt Ecclesiæ lumina, Christianæ rei-
publicæ columnæ, CYPRIANVS, AM-
BROSIVS, AVGVSTINVS, aliiq̃ innum-
meri. Sed, ut veteres omittam, & in hoc
ordine conspicio fortissimos *CHRISTI*
Martyras, quorum mors preciosa in ocu-
lis *DOMINI*, RIDLEIOS, LATIME-
ROS, HOOPEROS, CRANMEROS, &c.
qui non tantum stigmata *DOMINI* no-
stri *IESV CHRISTI* in corpore suo por-
târunt, verum etiâ libaminis instar oblati
sunt super sacrificio et ministerio fidei no-
stræ. Memoria eorum, tanquam aromata
suffi-

sufficit ad suaveolentiam, tanquam mel, in
 omni ore suavis est. Quàm gloriosi effecti
 sunt mirabilib⁹ factis suis! *DEVS* pares ef-
 fecit eos gloriæ sanctorū, & magnificavit
 eos; dedit eis mandata ad populū suum,
 cū audirēt in *Sina* redargutionē *DOMI-*
NI & in *Horebo* judicia ultionis: præful-
 gebat eorum facies cū descenderent ē
 monte. Ornatu apto beavit eos, induitq;
 perfectione gloriosā, & cōfirmavit instru-
 mentis roboris: circumdedit eos malogra-
 natis aureisq; tintinnabulis plurimis in
 circuitū, ut sonaret vox ad gressus eorū,
 ut sonū ederet qui in tēplo exaudiretur,
 & memoriale esset popularibus ejus. Ra-
 tionale Iudicii imposuit eis, manifesta ve-
 ritatis signa, ad monimentū, scriptura cœ-
 lata, cum eſtypo signo sanctificationis, ut
 antistites rerū sanctarū essent, & ut mag-
 nificētia *Levi* esset ipsis in seculum. Quid
 igitur? eos, si viverent, Sāctuario protur-
 baremus? eos de gradu illo deiceremus?
 O Patres, Patres, currus *Israelis* & ejus
 equites. Revirescāt ossa vestra in loco suo.
 Nos autē, Fratres, ex fructu dignoscamus
 arborem. Vt enim olim *AARONIS* vir-
 ga, ita effloruit ac germinavit illorum
 Episcopatus: ut Cœlum impluit Herbis,

ita eorum verbum fuit tanquam ros. In illorum diebus nubes Tabernaculum operuit, atrium impletum est splendore glorię I E H O V A E, et sonus alarum horum Cherubinorum exaudiebatur quasi vox D E I fortis omnipotentis quum loquitur. Nunc quoque sub eodem regimine beatam se prædicat A N G L I A. Qui enim eundem Episcopatum jam sustinent, eodem spiritu repleti sunt quo priores illi; pallium *Elie* sustulerunt. Implevit D E V S manus ipsorū, eosq; oleo sancto unxit; quod est eis in fœdus perpetuum & eorum populo, tantisper dum futurum est cœlum, ut ei ministrent.

Quæ in hanc sententiam dicturus sum, non ita velim accipi quasi Gubernationem illam Ecclesiasticam, quæ hætenus apud vos locum habuit, quam nunc etiam retinet Ecclesiarum Orthodoxarum magna pars, improbare ausim. Bono zelo ac prudenti consilio instituta fuit. Veriti sunt maiores nostri, ne si unus in aliqua Ecclesia aut Provincia cæteris Pastoribus perpetuâ potestate præesset, magnum hoc pacto crearetur Ecclesiæ periculum. Viderunt enim fore, ut si in apostasiam aut hæresim, quæ in unum facilius

cilius cadit quam in omnes, delaberetur Episcopus, maximum inde detrimentum tota Ecclesia caperet. Quæ ratio necessaria fortassis est temporibus illis ac locis, quibus dominantur Infideles Magistratus aut Principes. Nam si penes unum esset summa rerum, facilius corruptelis pateret aditus. Sed, eo Regni vestri statu, non posse ANGLICANAE Gubernationis formam à vobis suscipi, minimè censeo: siquidem hanc cominendârunt Patres, observavit antiquissima Ecclesia, imò, quod est totius rei caput, instituisse videtur ipse *CHRISTVS per Apostolos*. Hanc quaestionem alii fusiùs. Ego & brevitati studebo; & rationum pondere, non numero certabo, uno aut altero argumento contentus. Quid enim juvat argumentorù proluxa congeries quæ plerumque aut non urgent, aut certè non urgentur, sed indiscussa in medio relinquuntur?

Vrgemus igitur insignem locum *Apoc. 1. & 2. & 3. de septem illis Ecclesiis*, quarum unicuique unus assignatur *ANGELVS*. Hunc *ANGELVM* interpretatur *ANGLIA EPISCOPVM*, qui cæteris, hoc est, non tantum plebi, sed etiam Pastoribus aut Symmystis præerat. Cujus sententiæ veritas

ut magis elucescat, agè videamus quibus exceptionib⁹ hanc interpretationem quidam convellere nitantur.

Except. & Resp.

I. **D**ILUTVM est & jampridem explosum eorum somnium, qui hæc ad cœlestes quosdam Angelos referunt. Nec est quòd laborem in confundenda interpretatione illa quæ nemini, opinor, hodie arrideat.

II. Angelus, inquis, is est Pastor seu Minister Ecclesiæ. **R E S P.** Sed in unaquaque illarum Ecclesiarum plures erant Pastores. Quod probo de *Ephesina* ex *Att.* c. 20. vers. 17. 28. ibi enim fit mentio *Prefbyterorum & Episcoporum* illius Ecclesiæ. Quinam his nominibus designentur, dicetur inferiùs. Nunc hoc tantum assumo, fuisse Pastores seu Ministros. De multis aliis idem dici potest. Constat enim fuisse in *Antiochena Ecclesia* plures *Doctores*, *Att.* 13. 1. In *Romana Iuniam & Andronicum*, *Rom.* 16. 7. In *Corinthiaca* plures *Prophetas ORDINARIOS*, *1. Cor.* 14. 29. In *Philippēsi* plures *Episcopos & Diaconos*, *Philip.* 1. 1. In *Thessalonicensi* plures qui reliquis præerant, monebant, &c. *1. Thess.* 5.

12. Cùm igitur in una Ecclesia plures tunc extiterint Pastores, non satis quadrat hæc interpretatio, quæ *Ministrum* pro *Angelo* simpliciter reddit. Hinc enim sequeretur in qualibet illarum septem Ecclesiarum unum fuisse Ministrum seu Pastorem, siquidem unus Angelus compellatur.

III. Sed quandoquidem negari non potest plures *Ephesi* fuisse *Presbyteros*, jam negas fuisse *Pastores* seu *Ministros* verbi; sed *Seniores*, quales sunt apud nos, fuisse affirmas: ac proinde non posse hinc inferri Pastoris præminentiam in alios Compastores, ut qui nulli erant. RESP. I. At Ego Pastores fuisse probo. Iubentur (*Act. 20. 28.*) *Pascere gregem*. Num igitur Pastores non erant? Pastores autem quoniam dici possunt præter verbi Ministros? Nam verbo pascuntur greges, cujus prædicandi facultas Senioribus nostris certè concessa non est. Sed quid opus est probationibus? repeto superiora, In una Ecclesia fuisse plures Doctores, plures Prophetas ordinarios, quibus accenseri non possunt Seniores nostri. 2. Ac, ut de nostris hisce senioribus dicam, videamus potius quoniam ex Scripturis probari

probari possit eorum institutio. Nam huiusmodi *Seniores Laicos* veteri Ecclesiæ prorsus ignotos fuisse, sentiunt etiam ex nostris plerique; nec posse invenire familiam suam inter Levitas quorum est ista sortitio. Quod ex Apostolo de Presbyteris duplici honore dignis, infertur, non est satis apodicticū: cur enim eo quod commendantur Presbyteri qui laborēt in verbo, Presbyteros commendari censeamus, qui quidē in verbo nō laborent? Notum est quod improbat *Tertullianus*; *Hodie Presbyter, cras laicus*, unde constat, veterē illam Ecclesiā nescivisse anniculos nostros aut biennales Presbyteros. Presbyteri autem quotquot erant, docendi munus sustinebāt. Hoc agnoscit *Calvinus*, *Inst. l. 4. c. 4. §. 2.* *Habebant, inquit, singule Civitates Presbyterorum Collegium, qui Pastores erant & Doctores. Nam & apud populum munus docendi, exhortandi, & corrigendi, quod Paulus Episcopis iungit, omnes obibant. Illi ex suo numero in singulis Civitatibus unum eligebant cui specialiter dabant titulum Episcopi, ne ex aqualitate, ut fieri solet, dissidia nascerentur, &c.* De Senioribus nostris multæ motæ sunt questiones, in Synodis *GALLICANIS*. Hactenus concessa fuerat illis facultas porri-

porrigendi poculum Communicantibus in Eucharistia : quanquam id manifestè pugnabat cum verbis *Catechismi nostri, Sect. 55.* quâ docetur, *eorum duntaxat esse administrare Sacramenta, ac proinde Eucharistiam, quorum est prædicare verbum.* Baptizandi quoque jus nunquam illis concessum est. Ideoque anno superiori sanxit Nationalis Synodus, ne Seniores poculum Eucharisticum deinceps administrarent. Ante annos 9. in Synodo totius ejusdem Ecclesiæ *GALLICANÆ* quæsitum est de Potestate Clavium, quæ hæcenus Senioribus nostris, multis dubitantibus ac reclamantibus, tributa est. Cum enim non possint conferre Sacramentum, cur etiam auferre possunt ? Et cum solvere non valeant, cur etiam ligandi partes sibi assumunt ? Num enim potest Senior laicus pœnitenti dicere, *Annuncio tibi remissionem peccatorum ?* Respondetur, illos Pastori subservire in exercendâ Potestate Clavium. At contrà, plerumque fit ut illi contra sententiam ipsius Pastoris aliquem Excommunicent aut etiam Satanæ tradant: cogitur tamen Pastor ex illorum sententia,

tia, non ex sua, reum condemnare. Imò
 ipse Pastor eorum foro subijcitur; adeò
 ut plerique ex illis in eo positam esse
 putent Presbyteratus sui summam, ut
 Pastores suos perpetuo increpent, seu
 potius vexent, præsertim si qui à caupo-
 nis & plebis colluvie ad illud conscien-
 tiarum tribunal evehantur: tunc enim
 videre est vel opiliones & bubsequas Do-
 ctoribus suis petulanter insultantes: ac
 cum ut *AA RON* & *HVR MO-*
SIS precantis, ita hi pastoris orantis
 manus sustentare debeant, nihil non mo-
 liuntur quo ipsum de gradu suo tandem
 aliquando deturbent. Hoc hominum
 genere nihil tumentius, nihil exitius
 Ecclesiæ. Se primipilares in Ecclesiæ
 castris ostentant, qui vix inter lixas ca-
 lonésque locum merentur: res sanctissi-
 mas contrectare ac Ephod coram *DO-*
MINO gerere non verentur, cum vix
 digni sint qui *GABAONITARVM*
 munere fungantur, ad putanda ligna &
 hauriendam aquam pro cœtu & altari
IEHOVÆ. Multa sanè quotidie nobis
 hinc occurrunt incommoda. Omitto
 quàm parum curet horum maxima
 pars Presbyteratum suum. Annuæ fun-
 ctionis,

tionis, aut certè vacationis terminum avidius expectant: cujus permensis qualitercunq; officiis, PRESBYTERALIS viri nomine gaudent. Sed jam diluimus Exceptionem illam, Illius Angeli Præsentiam non respicere nisi Seniores Laicos. 3. Et, ut darem, fuisse Seniores aliquos Laicos in illis Ecclesiis, num tamen inde sequitur, nullos in singulis illis Ecclesiis fuisse Pastores præter eum qui Angelus dicitur? Contrarium à me probatum est supra.

IV. Possumus, inquis, exponere *Angelum*, id est, *Angelos illius Ecclesie*. RESP. Quorsum vim facimus Apostoli verbis, seu potiùs ipsius *CHRISTI*? Compellat ille Angelum, non Angelos; unum, non plures. Si plures compellare voluisset, quidni Angelos *Ephesinos* diceret? cur unius meminit? cur ad personam singularem perpetuò dirigitur oratio? Nec est verisimile competere singulis aliis quæ uni cuidam perpetuò tribuuntur, ut cum dicitur *tepidus*, cum prædicatur ejus *constantia*, &c. Quæ omnia in pluribus omnino ac semper similia vix reperiuntur. Quicquid sit, ego
CHRIST.

CHRISTI verbo ipsissimo innitor; tu illud sententiæ tuæ accommodare non potes nisi mutato singulari numero in pluralem.

V. Per unū Pastorem omnes alii Pastores compellantur. RES P. Non modò Pastores, verum etiam quilibet ex plebe. Num igitur quilibet ex plebe dici potest Angelus? num reliquis quibuscvis ex populo tribuitur eadem potestas quæ Pastori? Compellentur & reliqui Pastores, non tamen sequitur habere ipsos eandem potestatem cum eo cui plus oneris imponitur quàm cæteris, ut cui tota Ecclesia commissa sit.

VI. Pastor ille non tamen reliquis Pastoribus præerat. RES P. 1. Si plus juris non habebat ille quàm cæteri, cur cæterorum omnium culpa ei tribuitur? 2. Si omnes ex æquo eundem gradum obtinebant, cur unus præ cæteris Angeli nomine insignitur? quomodo sciri potuit quisnā esset Angelus ille, siquidem ex tua sententia plures eodem loco habebantur? 3. Sed nobiscum apertè sentit MARLORATVS noster in *Apoc. c. 2.* Non populum, inquit, aggreditur Ioannes, sed Principem Cleri, utique Episcopum. BEZA quoque
Annot.

Annot. in Apoc. 3. Angelo, id est, Πρωτοκλή, quem oportuit imprimis de his rebus admoneri.

VII. Præfidentia illa seu Præeminentia non fuit Potestatis. RESP. 1. Quæro num possit Angelus hæc apud plebem agere quæ ipsi præcipiuntur, nisi habeat Potestatem & autoritatem in plebem? At non tantum in plebem jubetur animadvertere, verum etiam in Presbyteros: Ergo & Potestatem in eos habeat, necesse est. 2. Qui fieri potest ut Pseudoapostolos discernat, de falsis Doctoribus judicet, malos, quicumque tandem illi sint seu plebei seu Presbyteri, amoliat, totius Ecclesiæ curam sustineat, de cæteris omnibus rationem redditurus sit, si nihil Potestatis habeat in ipsos, si eisdem ipse subjiciatur, si nihil aliud pronunciare possit quàm quod illis libuerit decernere? Aliud sane docet Apostolus, Heb. 13. 24. *Obedite Præpositis vestris; quia vigilant pro animabus vestris, ut qui earum rationem reddituri sunt.* Hic quærere velim ab iis qui Pastori in Seniores nullam Potestatem concedunt, annon Seniorum etiam seu Presbyterorum animæ Pastori creditæ sint?

H.

En ul.

VIII. En ultimum effugium. Non fuit perpetua illorum Præsidentia. RESP. Quandiu igitur durare debuit? quis terminus erat vicariæ illius & succidaneæ Gubernationis? num hebdomadaria fuit? num bimestris? num annua? Nostrum quidem fuerit id probare. Sed, 1. Desunt probationes, inò conjecturæ, 2. Reclamant omnes Scriptores. Nam præter *POLYCARPVM SMYRNENSEM* Episcopum, ab ipso *IOANNE* ordinatum, qui supra 70. annos præfuit illi Ecclesiæ, constat & alios dignitatem illam ad exitum vitæ suæ retinuisse. 3. Si rationibus contendere oporteret, videtur fixa & perpetua Præsidentia præstare desultorio ac circulari regimine. In illa enim minus est periculi quàm in cursoria & volubili Gubernatione.

Iam igitur habemus quod probandum suscepimus, Fuisse in una Ecclesia Pastorem cui data est prærogativa Potestatis supra ceteros ejusdem Ecclesiæ Pastores. Ac duo hinc consequuntur notabilia, 1. hanc gubernandæ Ecclesiæ formam ratam ac solemnem fuisse
Apostolice-

Apostolorum temporibus, 2. ab ipso *DEI FILIO* commendatam & confirmatam.

Potestatem illam *TIMOTHEO* ac *TITO EPHESI* ac in *CRETA* datam fuisse, patet ex *1. Tim. 5.* & *Tit. 1.* quibus locis Presbyteros constituere & in jus vocare jubentur. Reliqui te, inquit Apostolus, in Creta, ut constitueres Presbyteros in qualibet Civitate. Et, Adversus Presbyterum accusationem ne recipias nisi sub duobus aut tribus testibus. Solemus Excipere, *TITVM* & *TIMOTHEVM* Evangelistas fuisse, quod munus quia fuit Extraordinarium, nunc quoque desit. Sed Respon. Impositio manuum non fuit pars Extraordinarii muneris: Vt enim in Evangelistarum munere quædam fuerint Extraordinaria, tamen Extraordinarium non est Imponere manus, constituere Presbyteros, ac de iisdem dignis aut indignis judicare; alioquin hæc hodie nulli liceret usurpare, siquidem unà cum Evangelistarum munere jampridem cessassent.

Ac proinde nulla est Exceptio. Sic

igitur argumentari possum. Hæc Potestas Imponendi manus, constituen-
 di oppidatim Presbyteros, ac eosdem
 judicandi, aut fuit Evangelistarum
 propria, aut cum aliis Presbyteris com-
 munis. Vtrum eliges? Non prius,
 nam etiam hodie durat hæc Potestas,
 quanvis nulli adsint Evangelistæ. Non
 posterius; nam etsi erant in *EPHE-
 SINA* Ecclesia & in *CRETENSI*
 Presbyteri multi, non tamen illis hoc
 concedit *PAVLVS* ut Presbyteros
 vel constituent vel exauctorent. Si ta-
 men hoc potuissent, cur illis hoc de-
 negatur? *EXCIPIES* rursus; Et
 si non potuerint id soli Presbyteri præ-
 stare, potuisse tamen adstante ac præ-
 sente Evangelista. *RESP. I.* Ergo
 nec hodie possunt Presbyteri Presbyte-
 ros constituere aut judicare, nisi adsit
 Evangelista; quod quidem absurdum
 est. *2.* Vnde constat, Presbyteros in
 has partes *TITO* ac *TIMOTHEO*
 advocatos aut adscitos fuisse? Con-
 cludas oportet, hæc *TIMOTHEO*
 aut *TITO*, non tanquam Evangelis-
 tæ, sed tanquam Episcopo, concessa &

sa & mandata fuisse.

Hanc Gubernationem ab Apostolorum ætate constitutam esse, ostendit perpetua Episcoporum successio; quorum seriem deduxit *EVSEBIUS* in quatuor summis totius orbis Ecclesiis, *HIEROSOLYMITANA*, *ANTIOCHENA*, *ROMANA*, & *ALEXANDRINA*, ad sua usque tempora; *HIEROSOLYMITANOS* Episcopos à *IACOBO*, *ANTIOCHENOS* à *PETRO*, *ALEXANDRINOS* à *MARCO* inchoans. *TIMOTHEVM* in *EPHESINA* Ecclesia subsecuti sunt alii deinceps Episcopi. *SYNOD. CALCED. ACT. XI.* A Sancto *TIMOTHEO* usque nunc xxvii. Episcopi facti, omnes in *EPHESO* ordinati sunt. *TERTVLLIANVS DE PRÆSCR. AD HÆRET. SMYRNÆORVM* Ecclesia *POLYCARPVM* à *IOANNE* conlocatum refert; sicut *ROMANORVM CLEMENTEM* à *PETRO* ordinatum edit; proinde utique & cætera exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Omitto *NICENI*

Concilii testimonium maximi ponderis, quo asseritur, ejusmodi Gubernationem esse non *Novae Institutionis*, sed *Antiqui Moris*. Sanxit insuper idem Concilium (ut refertur à *R V F I. NO ECCLES. HIST. LIB. I. CAP. VI.*) Ne in una civitate duo sint *Episcopi*. Sed & longè ante *N I C E. N V M* Concilium *CORNELIUS EPISCOPVS* & Martyr, de *NOVATI* dogmate loquens, (ut testatur *EVSEB. LIB. vi. CAP. xliii.*) *Index* ille *Evangelii* ignoravit unum esse debere in catholica Ecclesia *Episcopum*, in qua non nesciis *Presbyteros* esse quadraginta sex. *CHRYSOSTOMVS* ad illa *PAV. LI* verba, *EPISCOPIS ET DIACONIS QVI PHILIPPIS SVNT. Quid? an unius civitatis multi erant Episcopi? nequaquam; sed Presbyteros isto nomine appellavit. Tum enim nomina adhuc erant communia, atque ipse etiam Episcopus vocabatur Diaconus.* (Imò *PETRVS* cùm esset Apostolus, se tamen *Presbyterum* appellat; quæ vocabuli communio nō tollit Apostolatus præminentiam in *Presbyteros*. Idem de

de Episcopo dici potest.) T H E O -
D O R E T V S , O E C U M E N I V S ,
H I E R O N Y M V S idem affirmant in
hunc locum , negantes fieri potuisse ut
unius civitatis multi essent Episcopi.
Vnus in qualibet Ecclesia semper totius
exercitus Christiani ducatum sustinuit.
Vnus semper in singulis Ecclesiis supra
ceteros Pastores eminuit Pastor, quem
E P I S C O P V M , id est, summam &
exuperantissimum dixere. Nec est ve-
risimile, Patres illos qui partim Apo-
stolorum ætatem continuo exceperunt,
partim ipsos Apostolos coram vide-
runt, & ab iis vivæ vocis oraculo edo-
cti & instituti fuerunt, aliam Guberna-
tionem invexisse in Ecclesiam, quàm
quæ à sanctissimis Magistris commen-
data & sancita fuerat. *Vtile erit* (inquit
C A L V I N V S , I N S T I T . L I B . I V .
C A P . I V .) *in his rebus veteris Ecclesiæ*
formam recognoscere, quæ nobis divinæ in-
stitutionis imaginem quandam oculis repræ-
sentabit. Tamen si enim multos Canones edi-
derint illorum temporum Episcopi, quibus plus
viderentur exprimere quàm sacris literis ex-
pressum esset, ea tamen cautione totam suam

œconomiam composuerunt ad unicam illam
verbi *D E I* normam , ut facile videas,
nihil ferè hac in parte habuisse à verbo
D E I alienum .

Ab hac regiminis Ecclesiastici for-
mâ qui tantoperè abhorrent , memi-
nisse oportuerat , eam à *D E O* singu-
lis Ecclesiæ ætatibus constitutam fuis-
se , in Patriarcharum gente , in Pro-
phetarum choro , in contribulium Le-
vitarum orchestra , in Ministrorum fa-
milia : Dedit enim alios Apostolos , alios
Prophetas , alios Pastores , Doctores , &c.
Ac negari non potest hunc esse pulcher-
rimum ordinem , ut in singulis Ecclesiis
unus Protomyta cæteros antepolleat,
eolq; ie moderamine suo complectatur ;
illi verò circumstant eum tan-
quam stipices palmarum .

O B I E C T. *Magnates* , in-
quit *C H R I S T V S* , potestatem
exercent in subditos , verum non ita erit
inter vos . Rursus *PASTORES* monet
P E T R V S , pascant gregem , non ut do-
minantes in hæreditatem *D O M I N I*.
Præterea , fastum sapit Episcopalis
illa potestas , & humilitati pastorali
mini-

minimè congruit. *RESP.* Quid inde? Ergo nulla potest esse Potestas alterius in alterum, in Ecclesia? minimè. Nónne Potestatem habuerunt Apostoli supra reliquos Pastores, Evangelistas, Doctores? Nónne Potestatem habet Pastor quilibet supra gregem? *CHRISTVS* igitur ac *PETRVS* non paternam sed herilem, non Pastoralem sed Civilem Potestatem Pastoribus adimunt; Civilem, inquam, Dominationem, quæ vim habet cogendi ac coërcendi pœnis civilibus, damno, vinculis, exilio, morte, &c. Nec nos *MOSIS* baculum cum *AARONIS* thuribulo confundimus; Ecclesiam non quidem Dominio, sed tamen Iudicio regi oportere affirmantes. Alioquin hæc omnia non solis Episcopis, sed cæteris quoque Pastoribus objici possent. Morosi quoque sunt qui vel in meris vocabulis & appellationibus factum nescio quem latere suspicantur: quasi Seniorum ipsorum appellationi non possit idem affingi, cum à Senioribus fluat *GALLICA* vox *SEIGNEURS*, quasi dicas

SENIORS. Sed hoc ludere potius est quam seriò agere. Facillat sanè *Remanorum* Episcoporum fastus, quorum tyrannica impotentia, cui modificari oportuerat, templi pinnaculum infedit, & in summo puluinari locata, sese nubium tenus altissimè sublimavit. Illi se altitudine lucifero, dignitate Virgini, autoritate *DEO* pares, potentia Creatores ipsius Creatoris impie jactant. De nobis autem sic reputer homo ut de Ministris *CHRISTI* & dispensatoribus mysteriorum *DEI*. Non probantur qui fimbriati phylacteria dilatant. Si quis incellu gestuosus, striata fronte superciliosus, superbiz capillitio suspensus, à Diabolo confoditur, Episcopum non agit, sed episcopatum deprimat. Atqui non est ob personæ vitium damnanda muneris præstantia. Nec enim hominum crimina, sed Officiorum discrimina hîc spectamus. Non quarimus gloriam à filiis hominum. Sumus tamen gloria ipsius *CHRISTI*, Ecclesiæ paranymphæ, Christianorum coryphæi, animalia oculata *DEI* throno

no adstantia , stellæ mysticæ , lux mundi. Præfecit nos *DEVS* gentibus ac regnis ad extirpandum & demolendum , ad ædificandum & plantandum : et si arma militiæ nostræ non carnalia sunt , sed potentia divinitus ad eversionem munitionum. Nobis obaudiunt ipsi cœli , & habemus potestatem claudendi ac aperiendi. Quàm pulchri pedes evangelizantium pacem ! Quò magis execranda est multorum , qui etiam pii audire volunt , superba protervia , apud quos *DEI* Minister non Pastoris venerandam faciem , sed potius servuli sordidam personam sustinet. Mansueti sumus in gregibus nostris , ut si nutrix foveret liberos suos. Quicquid nostrum est , id illis tribuimus ; gratumque nobis est impertiri eis non solum Evangelium , sed nostras ipsas animas. Sæpe etiam contumeliam patimur ut morti addicti , & spectaculum fimus mundo , Angelis & hominibus. A nostris tamen contemnimur tanquam sordes et quisquiliæ , habemurque tanquam fæx et colluvies infimæ plebis. Plus oneris certè quam hono-

honoris sustinemus.

Sed & illud vobis absurdum videtur, uni Episcopo plures subjici Ecclesias, cum tamen non valeat unus tanto negotio sufficere, ut qui non possit singulis locis adesse ad quæ convenit Ecclesia. Verum & nos singulis Ecclesiis suos Pastores assignandos esse censemus; (quanquam in GALLIA nostra pluribus Ecclesiis unus interdum tribuitur, ita cogente necessitate) ac pluribus Pastoribus unum quendam præfici posse affirmamus; ita ut in tota Provincia multi distributis Ecclesiis partiarias agant custodias, suo quique oneri subjuges, unus autem cæteris præsit, & ad gubernacula sedeat. In quo superpondio nulla est ponderis iniquitas.

Porro, nullius momenti sunt quæ insuper obijciuntur. De Vestibus Ecclesiasticorum hominum movetur questio. Hic certè cavendum est ne quid animadvertatur 1. *Iudaicum* ac Superstitiosum. Infulas, amiculum, pectorale, cidarim, tunicas tessellatas, baltheos, stolam, et quicquid est hujusmodi

modi, valere jussit Christiana simplicitas: hæc cum *Iudaismo* consepulta fuerunt. 2. Luxurians ac superbiam præ se ferens. *Romana* meretrici ne invidemus hyacinthina sua et coccinea insignia: muricis Tyrii conchyliato ditentur indutu satellites ejus; tyarati & malabathrati appareant, bullatis rhonibus ac limbis puniceis conspicui et trabeati. 3. Indecorum. Vt enim non convenit candidatis ad exequias, pullatis ad nuptias prodire; ut inter purpuratos linteatum, inter alabastra censorium et hirsutum esse non decet, ita et Pastoribus in vestitu habenda est ratio decori. Vt Senatori latus-clavus, non ephebica chlamys competit, ita nec Ecclesiastico viro paludamentum Imperatorium aut toga palmata. Ridiculi Pontificii sacrificuli, qui calami-strati syrma et siparium scenicum præferunt. Sed et ex nostris non pauci decorum non satis servant, qui Pastorem in ipso procinctu et ascensu sacri suggestus non patiuntur vel talari veste indui. Videndum igitur quid maxime deceat. Vestes autem Pastores

ANGLI non ad Superstitionem, non ad ostentationem, sed ad decorum referunt.

Divitias eisdem objicitis, res extraneas, quarum neque laus in penuria, neque culpa in copia consistit. Sed divinæ vocationi videntur obstare divitiæ. Verum & Christiani quotquot sunt, valedicant divitiis, ut quæ ipsis impedimenta futura sint. Non aridebit illud istis hominibus qui Pastoribus suis temporales *DEI* benedictiones invident. Opulentia in ABRAHAMO fidelis fuit, in LOTHO justa, in IOBO pia, in SOLOMONE sapiens. Non obstiterunt sanctissimis *DEI* servis copiosa pecunia, numerosa præstolantium servorum famulatio, opipara supellex, prolixa res familiaris, aurea lacuparia. Imò divitiarum beneficio se hospitales præbuerunt, quibus si caruissent, hujusce virtutis laudem nunquam fuissent consecuti. Ita et Pastoribus non tam opes quàm hospitalitatis exercendæ facultatem adimunt isti homines. Quos meminisse oportuerat præcepti Apostolici

stolici jubentis Episcopum esse Hospi-
 talem. Quinam enim erga peregi-
 nos et extraneos munificus et laetus
 esse possit, qui vix sibi suisque alen-
 dis sufficere queat? Non opulentia
 damnanda est, sed avaritia. Nec dap-
 filis copia per se nocet, nec inculta
 pauperies per se juvat. Non si quis
 divitias possidet, sed si ab iisdem possi-
 detur, ideo culpandus est. Aureo-
 rum folles incubans, et peculio inser-
 viens, in Diaboli laqueos præceps im-
 plagatur. Cæterum, fidissimis *CHRIS-
 TI* Ministris potest-ne nimium tribui
 præmium, pro tot suscipiendis labori-
 bus, pro tot exantlandis ærumnis, pro
 muneris præstantia et utilitate? Ur-
 get agmen illud quotidie contra ipsos
 insurgens, cura Ecclesiarum; sui-ipsius
 obliviscuntur ut se totos vobis impen-
 dant: dicit illorum unusquisque de pa-
 tre suo et de matre sua, non respicio
 eum; fratres suos non agnoscunt, et
 filios suos non recognoscunt, quia ob-
 servant sermonem *DOMINI*, et
 fœdus ejus custodiunt: ambulant in
 via lacunosis incilibus voraginosâ, sub-
 luvæ

lucie cœnosâ lubrica. Ex iis multi adversus feras pugnant *Epheſi*, ſervientes *D O M I N O* cum lachrymis multis & tentationibus; in omnibus ſe approbantes ut *D E I* Miniſtri, tolerantia multâ in afflictionibus, in labore, in vigiliis; in puritate, in ſcientia, in longanimitate, in charitate non doſoſâ, in Spiritu Sancto, in ſermone veritatis, in virtute *D E I*, per arma juſtitia, à dextris & ſiniſtris; per gloriam & dedecus, per convitia & laudes: verſantur in periculis, gentium, civitatum, falſorum fratrum. quis infirmatur, & illi non infirmantur? quis ſcandalizatur, & illi non uruntur? Succenſent tamen multi quòd *C H R I S T V S* in nobis unguento nardi perluitur; pauperibus has lautitias optare videntur; pauperes tamen revera non curant, ſed hic eſt illorum avaritiæ & cupiditatis effectus. O Chriſtiani (de quibuſdam loquor) non habitatis anguſtè in nobis, ſed anguſti eſtis in viſceribus veſtris; os noſtrum apertum eſt erga vos, cor noſtrum dilatatum eſt. Hos homines ſi
audias,

audias, Pastores ad perulam cogendi sunt, tanquam extremæ sordis circumforanea mendicabula. Audire mihi videor IULIANVM illum Apostatam, qui se Christianis optimè consulere dicebat cùm eis paupertatem optaret, quòd ad eam CHRISTVS eos hortaretur. Hi certè cùm sub testis aureis degant, Arcam tamen DEI volunt habitare in tentoriis. Panes Propositionis, cæteraque quibus obsonandi sunt Levitæ, malunt in alienos usus profundere quàm Sacerdotibus tradere. Hinc fit ut isti, qui se tanquam zelotas ostentant, Sacro-Sanctum Evangelici Ministerii munus humiliter esse putent quàm ut illud ambiant. Pauperior est RVTH quàm quæ ipsis nubat. Pastoralis cathedræ non modò sellas curules, verùm etiam officinas constrinatque præferunt. Imò si quis interna Vocatione ad id stimulaturn se senserit, illico paupertate deterritus, in THARSIM se recipit à facie DOMINI. Vident Pastorum paupertinas pannosaque reculas & breve gurgustiolum. Vident eorum liberos qui

parentibus alimentisq̃ue simul orbatī,
 stipēs in triviis erogare, tanquam for-
 tunæ decernina, sæpius coguntur.
 Laus DEO; sicut abundant in nobis
 perpeſſiones CHRISTI, ita per
 CHRISTVM etiam exundat con-
 solatio nostra. Illud tamen minimè
 potest excusari quod in Ecclesiis vel
 opulentissimis etiam nunc animadver-
 timus. In his videas Ministros rean-
 gusta domi & numerosa prole onera-
 tos, eorum frugalitati & parsimoniz
 non sufficientibus tenuissimis stipen-
 diis, vel ad mercaturam vel etiam ad
 sordentia supplementa exquirenda un-
 decunque adigi; ita ut Ministerio ver-
 bi nequeant toti simul incumbere. Vt
 quid opes nobis obijciuntur, quas sa-
 crificiis suis idololatrz, buconibus
 & abdominibus immensa profusione
 largiuntur? Comedunt Prophetz lu-
 corum de mensa IEZABELIS; epu-
 lz paropsidibus apponuntur, quas col-
 lurcationibus transvorant & abligu-
 riunt helluones APICII, BELIS
 Sacerdotes. Num ergo succensendum
 est si quis CYRVS Levitas DOMI-
 NI

NI magnificis ornare velit honorariis, quos excipi oportet ut Angelos **DEI**, imò ut ipsum **I E S V M C H R I S T V M**? doletis si quis viscera nostra refocillet? Videte **GALATARVM** encomium à **PAVLO** celebratum, eos, si fieri potuisset, oculos suos effossos daturos ei fuisse.

Est quòd agat **DEO** gratias tota **BRITANNIA**, qui Pastores ei dedit officii sedulos, qui expergitè munus obeunt. Hi sunt, Ecclesia, stipatores tuorum laterum, attrienses cubile tuum tutela pervigili circumstātes, infausta omnia protelantes: nocturnas eorum curas invadit tui zelus; oculos non demittunt ad soporem, sed inconvivæ vigiliæ addicti, in perpetuam lucem excubant: orthium canunt & classicum personant adversus hostes tuos, spirituales nequitias. Magni certè oneris pondus iis impactum est: pastinandus ager scruposus, aratro irritus, frumento piger: meras rupinas & senticeta colunt; per Syrtis æstus infestos navigandum. Qui segniùs hìc operatur, qui manibus insinuat,

tanquam solutus ab officii nexibus, altius stertit, rerum sacrarum non satagens, nihil amplius est quam rudarium cribrum. At verò qui perdius & pernox commissæ provinciae fidem tuetur, regni *DEI* fines usque & usque proterminare studet, cuncta rerum gnaviter emolitur, ne multifariam rimis hiantibus quassa navis submergatur, honore summo dignus est. Viderit igitur Episcopus, ne autoritate magis quam scientia & virtute cæteris antistare videatur. Viderint & cæteri Pastores ut sint revera *VIDENTES*, Ecclesiae jubar, summa sapientiae cacumina cinnameos odores spirantia, ut qui alios cœli penetralibus intimare debeant, eis sacrarium pandere, mysteria enodare, ferocibus moderari, morbidis mederi, egenis opitulari; convertere cor patris ad filium, & immorigeros ad prudentiam justorum. Obtestatur *PAVLVS* in conspectu *DEI* et *DOMINI IESV CHRISTI*, ut se dignos tanto munere præstent. Dent operam, ut potentes in *Scripturis*, linguam eruditorum habeant

beant, quâ sciant tempestivè loqui defesso, animas verbi cassibus implicare, oratione plaudere; linguam igneam, ut eorum sermo tanquam fax ardeat, ut Cherubini gladio flammeo fulminei, bona *CH R I S T I* fragrantia sint *D E O* in iis qui servantur & in iis qui pereunt; labias ambrosio rore purpurantes; verè *B O A N E R G E S*, qui bombis gravibus tonitruum sonoras voces imitentur, quæ cœli lacunaribus illisæ reflectantur & controversim resultent. Væ nobis, quia polluti sumus labiis; *D E V S* tamen idoneos fecit nos ut simus Ministri Testamenti novi, quo munere nihil augustius: nam si mortis Ministerium in literis positum & informatum in lapidibus, fuit gloriosum, adeo ut non possent intētis oculis intueri filii *ISRAEL* in faciem *MOSIS* propter gloriam ipsius, qui non potius gloriosum erit Ministerium Spiritus? Sed huic eminenti scientiæ conscientiam superiorem addamus. Hæ in omne decus pari lance conquadrant. His dotibus ornatus si fueris, homo *D E I*, eris tanquam sal terræ, tanquam olea

in conspectu *DEI* progerminans fructus, tanquam cupressus exaltata ad nubes, tanquam gerimen *LIBANI* diebus æstivis, tanquam flos rosarum novarum, tanquam lilia ad ripam aquæ, tanquam ignis & thus in acerra, tanquam instrumentum ex auro solide malleatum, tanquam astrum matutinum inter nubes, tanquam Luna plena, tanquam Iris variegatis coloribus perlustrans nebulas gloriæ, tanquam Sol refulgens in templo Altissimi, tanquam fulgur ignes clarificantes oculis convibrans. Exemplo nostro non minus quàm doctrinâ opimatur Ecclesia. Vt igitur rem sacram acturi Sacerdotes lavabantur in labro æneo, ita & nos *NAZARÆATVM* nostrum glorificemus, induamurq; justitiâ, tanquam filii *LEVY*, igne conflagante purgati. Sumus natura homines, conditione mortales, officio Angeli, muneris sublimitate ab aliis discreti: ita ut, etsi omnem animi humani faciem, omnia placamenta vel irritamenta pati, & angore contrahi & alacritate gestire nobis contingit, Angelorum tamen con-

conditioni nos conciliet Officii nostri præstantia. Sanctimoniam nisi studeamus, nihil aliud sumus quam Absynthium Stella quæ puras veritatis aquas amaritudine sua inficit, de sede suâ peltum dejecta. Quapropter, eorum quæ ad munus illud evehendi sunt, delectus habendus est. Quæ in re summo opere laborantem video **IACO-
BVM PRINCIPEM** vestrum. Non ille, quod tamen olim **DAVID** contigit, bobus conjugibus Arcam vehendam permittit, non rupiconibus & bajulis, sed Levitarum humeris gestandam imponit; viros huic muneri præficiens ætate graves, doctrina illustres, facundia cultos, moribus probos, pietate conspicuos. Non hic privilegium loci, non secta natalium, sed scientiæ laus attenditur. Nihil obstat quominus inter Prophetas consideat **AMOS**, quamvis fuerit inter pecuarios, bubulcus et perquirens sycomora: vel à navigiis et teloniis ad summum Ecclesiæ fastigium evehti sunt Apostoli.

Hanc de Episcoporum officio disser-

tationem fausto voto concludam, ut quandoquidem dedit eis mandata sua potestatemque judiciorum de fœderibus suis, eos SPIRITV suo induat, THVMIM Tui, DEIS, & VRIM Tui penes eos; docebunt ISRAELEM testimonia Tua in atriis Tuis; apponent suffitû ad nares Tuas, et holocaustum ad altare Tuum. Benedic, IEHOVA, copiis eorum, et opus manuum eorum grato animo suscipe.

Cætera de quibus litigant nonnulli, quia minoris sunt momenti, hic non attingo. Quid superest, SCOTI fratres, nisi ut concordiae studeamus? In fidei veritate meritò gloriâmini: hæc est vis vestra, quæ non in ossium soliditate, non in musculorum vigore, non in brachiorum robore, sed in hujus capillitii præstantiâ consistit. Huc si accedat concordia, si terra vestra unius fuerit labii, fortis eris & lacertosa, Ecclesia BRITANNICA, misericordia & veritas obviabunt sibi. O quando tandem illucescet illa dies cum nostris hisce dissidiis finis

nis imponetur ! exultabunt ossa nostra. Nolite igitur *CHRISTI* tunicam discindere, quam vel aleatores ad pyrgum vocare maluerunt. Nolite infantem gladio discordiæ discerpere ac dilaniare, quem incolumem servari præstat. Nolite piis dolorem, adversariis cachinnum ciere. Multi, scio, bono zelo ducti de his contendunt; alii autem seu rei privatæ amore, seu mali affectus vertigine correpti. Hi sunt in agapis vestris maculæ ac propudia, nebula à turbine agitata, fontes aqua carentes, arbores emaridæ, undæ maris efferatæ, erraticæ stellæ, in contradictione *CORAH* perituri. Adversus malos mores, adversus vitia hujusce seculi potius dimicemus : hîc, hîc insudandum est. Audi, Ecclesia *SCOTICANA*, quibus verbis cùm te, tum cæteras Ecclesias *CHRISTVS* hodie compellet; Ne vi opera tua, tuumque laborem & patientiam, laborasti pro nomine meo; sed est mihi aliquid adversus te, quòd tuam illam charitatem dereliquisti; quare, memento unde decideris & resipisce. Vide ne tanquam

ficus sterilis, CHRISTI maledictione percussa tandem arescas. Intuere hujus ætatis faciem, undique occurrunt terriculamenta. Inter se ventorum prælia cientur, & disjectis nubibus fulminat cœlum, & tempestates inter se serenæ hybernæque confligunt, micant ignes, mugiunt tonitrua, efferebescunt æstus toto salo, cœlique potestates jam concuti videntur. A Gentibus calcatur sancta Civitas. Iacet in pulvere filia SIONIS, spiritum rebulliens & in multo sanguine palpirans, lugent ejus viæ, incendio prorutæ sunt ejus portæ: sedentes humi conticescunt seniores, capita sua perspergunt cinere, demittunt in terram caput virgines, toronderunt comam suam, & extollunt in excelsis lamentationem. In plerisque locis ad salices citharas nostras, miserandam appendicem, suspendimus; involvimus Testimonium, suspiriosis plangentes ululatus. Vitam vivimus invitam, penè non-vitam; deficiunt lachrymis oculi nostri, lutulenta fiunt viscera nostra, & effunditur in terram jecur
 no-

nostrum propter dolorem filiarum populi
 nostri. Cui comparabo te, filia I E-
 R V S A L E M ? contritio tua magna
 velut mare. non jam N O E M I, sed
 M A R A diceris; *DEVS* enim amaritu-
 dine te implevit; immisit ignem in
 ossa tua, dejecitque è cœlis in terram
 ornatum I S R A E L I S. Fastu regio
 tonans A S S V R, Sanctorum Sancta
 proculcat, stellas dejecit, & contra
 exercitum cœli sese magnificat. Insur-
 gunt unâ G O G & M A G O G, &
 gladios jam de proximo congerunt,
 jugulum nostrum petentes. I O S E-
 P H I vestem videas non hirci sed fi-
 delium sanguine delibutam. Lætare,
 S C O T I A, quæ tantis malis non sub-
 jaces. Mementote, fratres, & die-
 rum præteritorum quibus magnum
 afflictionum certamen sustinistis, à
 quo tandem liberati, secunda quiete
 fruimini. Jacuistis inter lapides foca-
 rios, fuligine & atrore maculati: jam
 autem similes estis alis columbarum tectæ
 argento, cujus pennæ sunt ex fulvo
 auro. Subsiliêrunt colles tanquam su-
 brumæ pecudes, nunc immota pax in
 ta-

tabernaculis vestris, & in portis vestris
 iudicium pacis. REGEM enim præ-
 fecit vobis *DEVS* sub quo proferunt
 montes iustitiam. Hic palpebris non
 indulget somnum, sed in *LEGE*
DOMINI noctu diuque ver-
 satur. Hujus sapientia major quam
 omnium *ORIENTALIVM* & *Æ-*
GYPTIORVM; anima ejus obtegit
 terram, impletque parabolis. Hic ti-
 bi fuit ut quum lucente mane oritur
 Sol, ut mane non-nubilo herba tenera
 existit è terra, à splendore post pluviam.
 O beatum regnum! O beatum solium!
 Cedrus es in *HEDENE* horto *DEI*,
 pulchra ramis, virgultis umbrosa,
 quam aquæ educaverunt: in ramusculis
 Tuis nidificant aves cœli, & sub ra-
 mis Tuis pariunt agri animantia: nulla
 arbor tibi similis; Tu Cherub es in
 monte sancto *DEI*, & inter lapides
 ignitos ambulas. Perge in *FIDEI*
DEFENSIONE. Ita *TE*, *IACOB*
REX, stipantes Angeli
 custodiant, floreatque diadema tuum.
 Ita qui Te balteo cinxit *DEVS* odo-
 retur omnia munera Tua, exaudiat

vocem tuam è cœlis sanctitatis suæ. Ita filius lumborum tuorum in secula vivat. Donec ceciderit *BABYLON*, inimica tua, & in ea recubent tragoparnades & struthiones deserti, deducaturque in sepulchrum strepitus nabliorum ejus, his votis *DEVM* apprecabimur.

Vobis autem, dilectissimi fratres, det ipse *DEVS* pacis et consolationis idem in *CHRISTO* sentire, vos omni læticia impleat *SPIRITVS* Sui potentiâ. Obtestamur vos per *CHRISTI* mansuetudinem, per divinarum miserationum viscera, per fœderis æterni sanguinem; si qua consolatio est in *CHRISTO*, si quod solatium charitatis, si qua communio spiritus, explete gaudium nostrum. Novit, cui adsto, *DEVS* mentem meam. Si quis malo me affectu impulsus dixerit, en, viperam manu excutiam. Si quis autem ingenii mei rudicatem incusarit, fingat etiam me tanquam asinam *BILEAMI*, precariam hanc vocis usuram ad tempus sump-

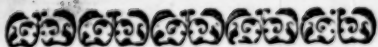
sumpsisse, non repugnabo. Quic-
 quid mihi tandem objiciatur, cum
 alii aurum & gemmas, oblatitium
 impendium pro Taberna-
 culo afferant; ego hos-
 ce caprarum pilos,
 styli mei primi-
 tias, amoris
 erga vos
 plurimi

SYMBOLVM OFFERO.

Typographi Lectori S.

DESiderabantur in Archetypo, quod
 expressimus, Articuli duo *Gallicæ*
Confessionis; quos, quia seriùs Libri istius
 facta est copia, nunc demum in extre-
 mo ectypo, sed bonâ fide, repræsentamus.
 Vale & frue.

INSE.

INSERANTVR PAG. 39. *

Artic. xxxii.

Credimus expedire, ut qui electi sunt Ecclesie alicujus praefecti, inter se dispiciant, qua ratione totum corpus commodè regi possit. Ita tamen ut ab eo quod Dominus noster Iesus Christus instituit, nusquam defleant. Hoc autem non impedit, quominus quaedam singulis locis peculiaia sint instituta, prout commodum visum fuerit.

Art. xxxiii.

Excludimus autem humana omnia commenta, & leges omnes, quae cultus Dei praetextu, astringendis conscientis invehuntur: & eas tantum amittimus, quae fovendae concordiae, & unicuique in obedientia debita retinendo, subseruiunt. Qua in re sequendū nobis putamus, quod Dominus noster Iesus Christus de Excommunicatione statuit, quam quidem approbamus, & una cum suis appendicibus, necessariam esse arbitramur.

F I N I S.

